

11648

839.7-32

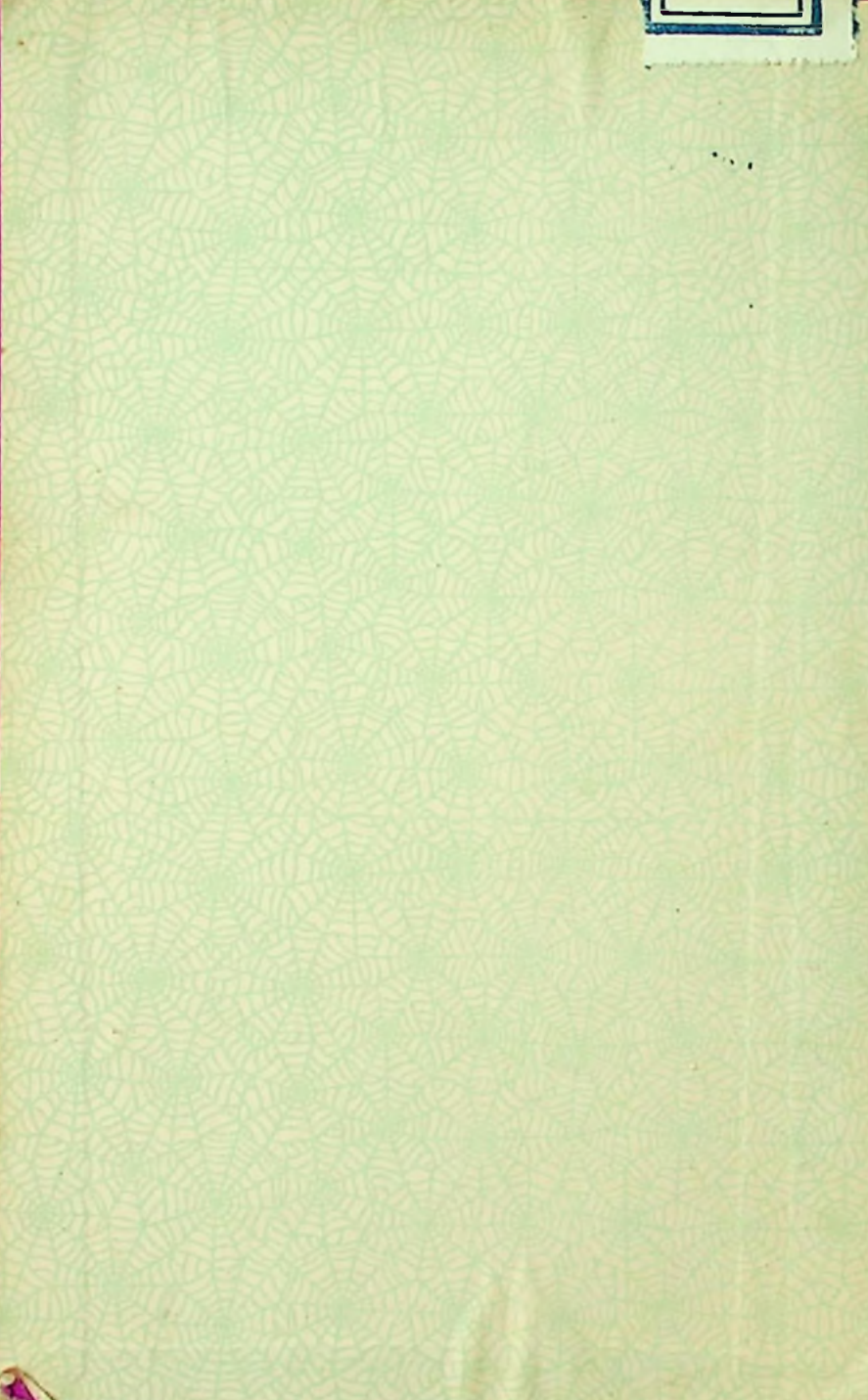
С Е Р И

0.112

СЕРМА ПАТЕРЛЕФ

Х Е Л Г А

ЧУВАЈТЕ КЊИГУ!

Сигнатура

11.648

Презиме и име писца

~~4310~~

Ватерней Седна

839. 7-32

НАСЛОВ ДЕЛА

Хеліа — жуковина

Место и год. изданья

Geology 1943

[illegible]

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА

"РАДОЕ ДОМАНОВИЧ"

МЕШОВАЦ

Б И С Е Р И
С В Е Т С К Е К Њ И Ж Е В Н О С Т И

2

1943

БЕОГРАД

УМЗ 90
21. II. 1950 год

Х Е Л Г А

ПРИПОВЕТКА

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА

Бр. 11.64P

Струка

839.7-32

Написала
СЕЛМА ЛАГЕРЛЕФ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА

Бр. 7310

Одељење

Е Струка

Н-2

Издавачко и прометно а. д.

»ЈУГОИСТОК«

Превео с немачког
ПРЕДРАГ МИЛОЈЕВИЋ

Норице израдио
ЉУНА ЈАНКОВИЋ

Немачки наслов:
Selma Lagerlöf
DAS MÄDCHEN VOM MOORHOF

ДРУГО ИЗДАЊЕ

ШТАМПА: ШТАМПАРИЈА „ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД

(Опште овлашћење Хем. централе бр. 23597/XV-6 за
потрошњу хартије у новембру 1943)

Општинска већница у једном забаченом селу. За судским столом, у врху сале, седи судија: крупан, снажан човек, широка, тврда лица. Прошло је већ више часова како пресуђује предмет за предметом, и сада је изгледало као да је заморен и мрзовољан. Тешко је рећи да ли га то мучи врућина и запара у већници, или његова зловоља потиче отуда, што мора да се бави овим ситним споровима који сви настају услед људске склоности за препиркама, због недовољне увиђавности и због среброљубља.

Он је баш почео једну од последњих расправа које још данас треба да буду приведене крају. По среди је тражење издржавања.

Овај предмет је расправљан још приликом претходног судског заседања и сада се чита записник са прошлог претреса, из кога се најпре види да је тужиља једна сирота служавка, а тужени ожењен човек.

У записнику даље стоји, да је тужени изјавио да га је тужиља извела пред суд неоправдано, и само да би му измамила новац. Признаје да је тужиља била једно време код њега у служби, али пориче да је он тада одржавао с њом неки љубавни однос, и да она има право да од њега тражи ма какву потпору.

Тужиља, међутим, остаје при свом тврђењу, и пошто је саслушано неколико сведока, туженом је

стављено на знање, да мора да се закуне на свој исказ, ако не жели да буде осуђен да тужиљи плаћа тражено издржавање.

Присутни су и тужиља и тужени, и обоје стоје пред судским столом, једно поред другог. Тужиља је врло млада девојка и изгледа сасвим преплашена. Она плаче од стида и с муком брише очи једном марамицом, згужваном у клупче, као да није у стању да је рашири. Обучена је у неку црну хаљину која изгледа прилично нова и неношена, али толико јој стоји рђаво, да сте готови да верујете, да је она ту хаљину позајмила, само да би могла пред суд да изиђе пристојно обучена.

Што се оптуженог тиче, на њему се одмах види да је имућан човек. Он има тако око четрдесет година, изгледа свеж и понаша се поуздано. Док стоји пред судским столом, он прави добар утисак. Не изгледа баш да му чини нарочито задовољство што се ту налази, али исто тако у његовом држању нема ни трага неке погружености.

Кад записник би прочитан, судија се обрати оптуженом и упита га, да ли остаје при свом одрицању и да ли је спреман да положи заклетву.

Оптужени без премишљања одговори са да на постављено питање. Он поче по јелеку да тражи уверење које је узео од пароха, да је њему позната важност и смисао заклетве и да не постоји ништа што би га спречавало да заклетву положи.

За све то време тужиља је непрестано плакала. Толико је била постиђена, да је изгледало као да су јој очи приковане за под. Она их чак ниједанпут не подиже, да би погледала оптуженог у лице.

Али кад он на судијино питање одговори да, она се трже. Онда учини два-три корака према судском столу, тако да је изгледало да хоће да стави неки приговор, али ту стаде. Као да је говорила се-

би: Није могуће да је он то казао. Мора да сам погрешно разумела...

У том тренутку судија узео у руку парохово уверење и истовремено даде један знак судском послужитељу.

Тужила чу како неко пролази поред ње и узнемири се. Она се осети присиљена да подигне очи толико, да је могла да види преко судског стола, и тада примети да послужитељ намешта Свето Писмо.

Опет је изгледало као да нешто хоће да примети, али се поново уздржа. Немогуће је да ће да се закуне, мислила је. Судија му то неће дозволити.

Судија је тако mudar човек да он добро зна шта његови суграђани мисле и осећају. Он је морао да зна, колико су људи строги чим се ради о нечему што је у вези са браком. За њих не постоји тежи грех од њеног. Зар би она могла уопште да за себе тврди тако што, да то све није истина? Па судија треба да зна каквом се страшном презиру она излаже. И не само презирању, већ и свакој могућој беди. Нико неће да је прими у службу, нико неће да јој пружи могућност да зарађује. И сами њени родитељи једва је трпе у својој крвнијари, и стално јој прете да ће да је најуре. Не, судија мора да увиди, да она не би тражила издржавање од једног ожењеног човека, да на то нема право.

Јер немогуће је да судија верује да она лаже и да оптужује, место другог, једног жењеног човека, кад тиме само навлачи на себе ненсказану несрећу. А кад то увиђа, онда не сме да му допусти да се закуне.

Она види како судија седи и по неколико пута прочитава парохово уверење. И зато почиње да верује, да ће да спречи заклетву.

Тачно је да изгледа као да се судија премишља. Он неколико пута упери поглед на тужилу али тиме само још јаче дође до израза негодовање и

гађење које се оцртавало на његовом лицу. Рекло би се, да јој није наклоњен. Чак и ако тужиља говори истину, она је ипак једно покварено створење, и судија не може да буде на њеној страни.

Дешавало се у понеком процесу, да се судија лично заузме и да својим добрим и паметним саветима спречи парничке стране да се тужбама узајамно потпуно упропасте. Али сад је био уморан и мрзовољан и ни на шта није мислио, сем да се све законске формалности прописно обаве.

Он стави уверење поред себе на сто и рече оптуженом у неколико речи, да се нада да је он потпуно свестан какве судбоносне последице повлачи за собом лажна заклетва. Оптужени слуша његове речи са оном истом мирноћом коју је показивао у току целе расправе, и одговори са дубоким поштовањем и не без достојанства.

Тужиља слуша све то изван себе од страха. Она учини неколико жустрих покрета и поче да крши руке. Хтеде да говори пред судом. Учини страховите напоре, да савлада стид и јецање које јој стеже грло. И на крају не би у стању да изговори ниједну разумљиву реч.

Заклетва ће дакле бити положена. Он ће се заклети и нико неће да га спречи да не огреши душу!

Све дотле, она није веровала да ће то моћи да се деси. Али сад јој је постало јасно, да ће се већ следећег тренутка догодити. Обузе је страх који је био јачи од свег што је до тада искусила. Стојала је као окамењена. Није могла више ни да плаче: очи су јој се од страха осушиле и укочиле.

Он је дакле решен да се због своје жене криво закуне. Али ма колико да је био тежак његов положај према жени — он ипак није смео да се одрекне блаженства своје душе.

Нема ништа горе од кривоклетства. Нешто тајанствено и језиво обвија тај грех. Од њега нема

опроштаја и нема милости. Врата понора отварају се сама од себе, кад се помене име кривоклетника. Она се плашила, да ће, ако га погледа у лице, већ сада на њему да види знаке проклетства које му је утиснуо Бог у свом гневу.

Док је она тако стојала обузимана све већим и већим страхом, судија је показивао оптуженом где треба да стави прст на Свето Писмо. Онда судија отвори законик, да нађе текст заклетве.

Кад га виде како ставља прст на Свето Писмо, она учини један корак ка судијинином столу. Изгледало је, као да хоће да се нагне преко стола и да му тргне руку.

Али се опет уздржа, у нади, ваљда, да ће он у последњем тренутку ипак да одустане од заклетве.

Судија нађе у законнику страну коју је тражио, и сад поче да чита текст заклетве, јасно и разговетно.

Пошто прочита текст, он направи малу паузу, да би оптужени могао да понови изговорене речи. И овај занста поче да их понавља, али притом направи једну малу грешку, тако да судија поче изнова.

Сада више није могла да има ни трунке наде. Сада јој је било јасно, да ће он криво да се закуне и да ће да навуче на себе гнев божји, за цео живот.

Стојала је тако и беспомоћно кршила руке. Свему је она крива, јер га је тужила.

Али била је без службе, мрзла се и гладовала. Дете је било на умору. Кома је иначе могла да се обрати за помоћ?

А никад не би поверовала да је он у стању да учини тако страховит грех.

Судија је поново прочитао текст заклетве. За који тренутак, чин заклетве биће обављен. Један чин од кога нема одрицања, који никад више не

може да се поправи и који никад не може да се избрише.

Баш кад је оптужени почео да изговара заклетву, она прискочи, одгурну у страну његову испружену руку и зграби Свето Писмо.

Ужасан страх који ју је обузимао ули јој најзад снагу. Он не сме да се одрекне блаженства своје душе! Не сме!

Судски послужитељ одмах притрча да је научи реду и да јој узме Свето Писмо.

Она је имала највеће страхопоштовање према свему што је у вези са судом, и сад је веровала да ће је бацити у тамницу за ово што чини. Али Свето Писмо није пуштала из руку. Ма шта се с њом десило, он не сме да положи заклетву. Чак и он, који је требало да се закуне, и он притрча да јој отме књигу, али она се и њему одлучно одупре.

„Ти не смеш да се закунеш!“ узвикну. „Ти не смеш!“

Све то, наравно, изазва највеће чуђење. Присутни почеше да се тискају око судијиног стола, поротници се подигоше, записничар скочи и зграби мастионицу, да је не би претурили.

Тада судија узвикну јаким, љутитим гласом: „Мир!“ И сви стадоше у месту, као укочени.

„Шта ти пада на памет? Како смеш да дираш Свето Писмо?“ упита судија тужиљу строгим, опорим гласом.

Пошто је једним очајничким покушајем надвладала страх, сада више није била пометена, и зато одговори: „Он не сме да се закуне!“

„Буди мирна и одмах врати књигу!“ викну судија.

Али она не послуша, већ још чвршће пригрли књигу обема рукама.

„Он не сме да се закуне!“ узвикну она поново оном истом жестином.

„Толико ти је стало до тога да добијеш процес, је ли?“ рече судија још оштријим гласом.

„Хоћу да повучем тужбу!“ узвикну она, гласно и отсечно. „Нећу да га присиљавам да се закуне!“

„Шта се ту дереш!“ узвикну судија. „Јеси ли памет изгубила?“

Груди су јој се надимале од узбуђења и она покуша да се смири. Чула је и сама колико је ви-кала. Судија сигурно верује да је полудела, јер није у стању да мирним гласом каже то што хоће. Још једанпут покуша да буде господар свог гласа, и овог пута јој то пође за руком. Гледајући судији право у лице, она рече полако, озбиљно и гласно:

„Хоћу да повучем тужбу. Он је истина отац мог детета, али ја га још волим. Нећу да се криво куне!“

Стојала је сад пред судијиним столом усправне главе, мирна и одлучна, и гледала судију право у његово строго лице.

А он је седео, ухвативши се обема рукама за сто, и дуго није скидао поглед с ње. И док ју је тако гледао, на његовом лицу опажала се великач промена. Ишчезоше трагови замора и мрзовоље и велико, грубо лице постаде управо лепо од трону-тости. Ето видиш, мислио је судија, видиш, то је мој народ! Немам шта да приговарам, кад и један од најнижих носи у себи толико љубави и толико је богобојажљив!

Судија примети изненада да му се очи влаже од суза; он се трже скоро постиђен и баци један брз поглед око себе. Виде како се нагињу и записни-чар и судски послужитељ и читав дуги ред порот-ника да што боље виде девојку која стоји пред судским столом са Светим Писмом притиснутим на грудима. И он примети, да њихова лица имају из-раз као да су видели нешто истински лепо, што их од свег срца радује.

Онда погледа по сакупљеним мештанима и учини му се да сви ти људи седе ту, неми и заустављена даха, као да су баш сад чули нешто за чим су највише чезнули.

Најзад судија погледа оптуженог. Он је сад био тај, чија је глава била погнута и поглед прикован за под.

Судија се поново обрати сиротој девојци:

„Нека буде како ти хоћеш!“ рече он. „Тужилца повлачи тужбу“, диктирао је записничару у перо.

Оптужени учини један покрет, тако да је изгледало као да хоће да стави приговор.

„Шта је, шта је!“ викну му судија. „Имаш ли ти још да приметиш нешто против?“

Оптужени још дубље погну главу, и онда рече, да се једва чуло:

„Ах не, ипак је тако најбоље“.

Судија је седео још који тренутак, онда одгурну тешку столицу, подиже се, сиђе од стола и приђе тужилци.

„Хвала ти“, рече он и пружи јој руку.

Она спусти Свето Писмо на сто и остаде да стоји и да плаче, бришући сузе умотаном марамицом.

„Хвала ти“, рече судија још једном, и стиште јој руку тако пажљиво и обазриво, као да је држао у руци нешто што му је драго и скупоцено.

2

Нека нико не верује да је девојка, која је пред судијиним столом провела тешке тренутке, и сама мислила да је направила неки славан подвиг. Напротив, она је мислила да се обрукала пред целом општином. Она није схватала колика јој је част укавана тиме, што јој је судија пришао и стиснуо јој руку. Њој се чинило, да то само значи да је расправа завршена и да може да иде кући.

Исто тако није видела, да је људи гледају пријатељским очима и да су многи хтели да јој стисну руку. Она се извуче из већнице у жељи да што пре оде. Али доле на степеницама била је велика гужва. Општински сабор био је завршен, и сви су се журили да што пре изиђу. Она се приби уз један зид и последња напусти већницу. Мислила је, да сви имају право да пре ње изиђу. Кад се најзад нађе напољу, пред улазом су стојала колница Гудмунда Ерландсона. Гудмунд је седео у њима, држећи узде у рукама, и изгледало је као да неког чека. Кад је спази у гомили света која је излазила из већнице, он јој довикну:

„Ходи, Хелга! Можеш са мном да се возиш. Ми имамо исти пут“.

Али ма да је чула своје име, она није могла да верује да он то њу зове. Није могла да ће њу да вози Гудмунд Ерландсон. Он је био најкитњастiji момак у целој општини, млад и леп и из добре куће и од свих омиљен. Није могла да верује, да он уопште хоће нешто с њом да има.

Са забрадачком навученом на чело, она прође поред њега, ћутећи и не гледајући га.

„Хелга, зар не чујеш? Можеш са мном да се возиш“, рече Гудмунд, а глас му је звучао врло пријатељски. Али њој никако није ишло у главу да Гудмунд хоће да јој буде на услузи. Мислила је да он то хоће на неки начин да јој се наруга и само је чекала да чује како се мештани око њих кикоћу и смеју. Она га погледа престрашеним и љутитим погледом и побеже са општинског трга, само да не чује кад се разлегне смејање.

Гудмунд је тада био још момак и становао је код својих родитеља. Отац му је био скроман сељак. Кућа му није била велика и није био имућан, али је могао безбрижно да живи. Син је пошао у општину, да извади оцу нека документа, али пошто је

уз пут имао и друге намере, то се опремно што је боље могао. Узео је ново лакирана лака кола која нису имала ниједну огреботину, истимарио је коња тако да се сијао као свила а и амови су блистали од чистоће. На седиште поред себе ставио је једно красно црвено ћебе а на себи је имао кратак ловачки капутић, мали шешир од сивог филца и високе светле чизме у које су биле увучене ногавице од панталона. То истина није било празнично одело, али он је знао да у њему изгледа мушки и пристојно.

Кад је Гудмунд јутрос кренуо од куће, седео је сам у колима, али је био забављен пријатним мислима и време му није било дуго. Кад је био од прилике на пола пута, он се провезе поред једне сироте девојке, која је ишла врло полако и изгледала као да се једва покреће од превеликог умора. Била је јесен, пут је био раскаљан од киша, и Гудмунд виде како јој се ноге глибе у блату. Он застави кола и упита је куда иде, и кад чу да и она иде у општину, он се понуди да је повезе. Она се захвали, позади се попе у кола и седе на уску даску за коју је био завезан џак са сеном, и то сасвим бојажљиво, као да се плашила да додирне црвено ћебе поред Гудмунда. Ни он сам није мислио, да јој понуди да седне поред њега. Он није знао ко је она, али је наслућивао да је то ћерка каквог сиромашка и да је за њу довољно части да може да седи позади у колима. Кад наиђоше на један брежуљак и коњ успори корак, Гудмунд поче да говори. Хтео је да зна како се зове и одакле је. Али се узнемири кад чу, да се зове Хелга и да је са једног малог шумског поседа који се зове Шумска Бара. „Јеси ли стално седела код куће или си била у служби?“ упита он. Последњу годину била је код куће, а раније је имала службу. „Код кога?“ упита Гудмунд ужурбано. И учини му се као да дуго чека

на одговор. „У Стренхофу, код Пер Мартесона“, рече она најзад спустивши глас, као да би највише волела да је нико не чује. Али је Гудмунд ипак разумедо. „Ах тако, ти си дакле она“, али не доврши реченицу до краја. Онда се окрете од ње, седе право, и више јој не рече ни једну реч.

Гудмунд је шибао коња бичем, проклињао рђав пут, и по свему се видело да није добре воље. Девојка је била мирна неко време, али ускоро Гудмунд осети како га она од позади ухвати за руку.

„Шта хоћеш?“ упита он, и не окрећући главу.

Па ето, она је хтела да он заустави кола, како би могла да сиђе.

„Где, а зашто?“ упита он презривим тоном. „Не допада ти се ваљда возња?“

„Допада ми се, хвала лепо, али хоћу да идем пешице“.

Гудмунд се нађе мало у недоумици. Њему није било пријатно што је баш овог дана позвао једну као што је Хелга да се с њом вози. Али кад ју је већ узео у кола, он је сматрао да не може да је сада најури.

„Заустави, Гудмунде“, рече девојка још једном. И њен је глас био тако одлучан, да он притеже узде.

„Кад баш наваљује да сиђе“, помисли он, „зашто ћу да је присиљавам да се вози против своје воље?“

Она је већ била искочила из кола још пре него што је коњ сасвим стао.

„Кад си ме позвао да се попнем у кола“, рече она, „ја сам мислила да ти знаш ко сам. Иначе се не бих попела“.

Гудмунд само рече кратко:

„Боже сачувај!“ и ошину коња.

Она је свакако имала разлога да верује да је он познаје. Он је девојче из Шумске Баре познавао док је још била дете, али откад је порасла она се много променила. У први мах њему би мило што

се ослободно ове сапутнице, али постепено он осети да није задовољан својим поступком. Није знао шта је могао друго да уради, али он није волео да буде груб ни према коме.

Мало времена после растанка од Хелге, Гудмунд скрену с друма на један узани пут и довезе се пред једну велику, помпезну сељачку кућу.

Кад Гудмунд стаде пред кућу, врата се на улазу отворише и на прагу се појави једна од домаћинских кћери. Гудмунд је поздрави скидањем шешира и притом лако црвенило обли његово лице.

„Хтео бих да знам да ли је господин кмет код куће?“ упита он.

„Не, тата је отишао у општину на сабор“, одговори ћерка.

„Тако, дакле, већ је отишао“, рече Гудмунд. „А ја сам навратио да упитам да ли би господин кмет хтео да га одвезем. И ја идем у општину!“

„Ах, тата је увек претерано тачан“, примети ћерка.

„Не мари ништа“, рече Гудмунд.

„Тата би се сигурно радо возио са једним тако дивним коњем и у тако лепо опремљеним колима“, рече девојка пријатељски. Гудмунд се мало насмеја, кад чу похвалу.

„Да, а сад морам и ја да продужим“, рече он.

„Нећеш да свратиш мало, Гудмунде?“

„Хвала ти лепо, Хилдур, али морам у општину. Не смем да задоцим“.

Гудмунд потера право у општину. Био је врло расположен и више није мислио на свој сусрет са Хелгом. Било му је мило што је баш Хилдур изишла на врата и што је видела и кола и ћебе и коња и амове. Она је, наравно, све одмах приметила.

Ово је Гудмунду било први пут да се нађе у општинској већници.

Он увиде, да ту има много шта да чује и сазна, и остаде цео дан. Био је у сали и кад Хелгина ствар дође на ред. Он виде како је дограбила Свето Писмо и како се опирала послужитељима и судији. Кад је све било свршено и кад је судија стиснуо Хелги руку, Гудмунд се брзо подигао и напустио салу. Журно је упрегао коња у кола и довезао се пред улаз. Он је сматрао да се Хелга врло храбро држала и хтео је да јој укаже част. Али она је била толико преплашена, да није разумела његову намеру, па је побегла.

Истог дана увече, Гудмунд дође у Шумску Бару. То је био један мали мајур на обронку шумовитог брежуљка на крају општинског атара. Путем који је до тамо водио могло се возити само зими на саоницама, и Гудмунд је морао да иде пешице. А пешачити није било нимало лако. Замало није по камењу ноге поломио, а морао је да гази и потоке који су на неколико места пресећали пут. Да није било пуног месеца, не би уопште могао да се снађе. И он је мислио на то, како је напоран пут имала Хелга тога дана.

Имање се налазило на једном прокрченом месту, од прилике пола пута до врха брежуљка. Гудмунд никад није тамо био, али је то место често виђао из долине, тако да је знао да није на погрешном путу. Мајур је био окружен шипражјем кроз које није било лако проћи, јер је било врло густо. Оно је сигурно служило као заштита од дивљачи. Сама кућа налазила се на горњем крају живе оgrade. Испред ње се пружало једно стрмо двориште, зарасло у ниску зелену траву, а у дну дворишта било је неколико шупа и један подрум са кровом од зеленог тресета. То је био један мали и сиромашан посед, али не може да се порекне да тамо горе није било лепо. Баруштина по којој је имање и име добило, налазила се негде у близини и из ње се испа-

равала магла која се колутала на месечини и пратила светао венац око брега. Највиши врх је још вирио из магле. Превој који је био сав зупчаст од борова, оштро се оцртавао према небу. А доле у долини, сијала је месечина тако да су се јасно распознавала поља и домови, као и један кривудасти поток над којим је лебдела магла, као какав провидан и лак вео. До доле није било далеко, али зачудо, долина је изгледала као неки туђ свет који нема ничег заједничког са овим што шуми припада. Чинило се као да ови људи који живе у овом шумском поседу, морају да се крећу само међу овим дрвећем, јер је долина за њих исто тако мало погодна, као и за тетребе и планинске буљине и рисове и купине.

Гудмунд дође до куће преко ливаде. На прозору, који није био застрт завесом, отсјајивао се пламен са огњишта. Он погледа кроз прозор да види да ли је Хелга унутра. На столу, поред прозора горела је једна мала лампица, и ту је седео домаћин и крпио стару обућу. Домаћинца је седела у дну собе, поред огњишта у коме је тињала ватра. Пред њом је стојала преслица, али она је престала да ради, и играла се са једним малим дететом. Она га је извадила из колевке, и чак се до Гудмунда чуло, како се смеје и шали с њим. Њено лице било је ишарано многим борама и изгледало је строго, али кадгод би се нагла према детету, лице је добијало неки благ израз и она се осмехивала на малог тако нежно као да му је рођена мајка.

Гудмунд је очима тражио Хелгу, али не могаде да је открије ни у једном кутку у кући. Онда смисли да је најбоље да причека напољу док она наиђе. Чудио се што још није стигла кући. Можда је успут свратила код познатих, да се одмори и мало прихвати? Али је у сваком случају морала ускоро да на-

иће, ако није хтела да је ноћ затекне без крова над главом.

Гудмунд проведе извесно време стојећи усред дворишта и послушкујући да чује кораке. Али је све било тако мирно, да би се и мува чула кад пролети. Њему се чинило да никад досад није био окружен таквом тишином. Изгледало му је, као да је цела шума задржала дах и сад стоји и чека да се догоди нешто необично.

Нико није пролазио шумом. Ниједна гранчица није пуккала, ниједан камичак се није котрљао. Од Хелге, очигледно, још није било ни трага. „Волео бих да знам, шта ће да каже кад види да сам овде?“ помисли Гудмунд. „Можда ће да кука и да бежи у шуму и целе ноћи неће смети да се усуди да уђе у кућу?“

Притом му паде на памет да је то несумњиво врло чудновато што се он наједанпут толико интересује за ову слушкињицу.

Кад се вратио са општинског сабора, он је по обичају право отишао својој мајци да јој исприча шта је све доживео у току дана. Гудмундова мајка била је умна и разумна жена, и она је умела тако да се понаша према свом сину, да је он имао у њу исто онолико поверења као кад је био дете. Болесна је има већ више година и није могла да се креће, већ је по цео дан морала мирно да седи у наслоњачи. За њу је увек претстављало велико задовољство кад се Гудмунд врати с пута и прича јој новости.

Док је причао о Хелги, Гудмунд примети да се мајка замислила. Дуго је ћутала и гледала испред себе. „Нешто ваљано мора да се налази у тој девојци“, рече она затим. „Не треба никог одгурнути зато што га је једном снашла несрећа. Сигурно би она била захвална ономе ко јој сад прискочи у помоћ“.

Гудмунд одмах схвати шта мисли његова мајка. Она више није могла сама да се испомаже, већ је стално морала да има неког око себе који јој је на руци. Међутим, нимало није било лако наћи неког који би био готов да ту дужност обавља. Мајка није била од оних које је лако задовољити, а сем тога младе девојке више су волеле да раде неки други посао, који им је остављао више слободе. Мајка се сад сигурно присетила, да би могла да узме у службу ту Хелгу, и Гудмунду се учини да јој то није лоша мисао. Хелга ће сигурно бити врло одана његовој мајци. Можда би јој на тај начин било помоћено за дуго време.

„Најтеже је са дететом“, рече мати после кратке паузе, и Гудмунд виде да се она озбиљно носи том мишљу.

„Мораће да остане код њених родитеља“, рече он.

„Али није сигурно да ће она пристати да се од њега одвоји“.

„Па мораће да се одвикне да мисли на то, шта би она хтела, а шта не. Мени изгледа, као да она гладује. Њихова кућа се сигурно не прелива у изобиљу!“

Мати не рече ништа на то, већ скрену разговор на друго. Видело се, да је уочила нове незгоде које су је спречавале да донесе једну одлуку.

Гудмунд поче затим да прича како је потражио кмета у Елвакри и како је срео Хилдур. Исприча јој шта је она рекла за коња и за кола и није било тешко приметити да га је сусрет радовао. Мати се радовала исто тако. Пошто је морала да седи непомицно у наслоњачи, њено омиљено занимање било је да кује планове за будућност свога сина. И она је прва дошла на мисао, да би он требало да се потруди да придобије лепу кметову ћерку. То би био најсјајнији брак који би он могао себи да пожели.

Кмет је био врло имућан сељак. Био је утицајан, имао је највеће имање у целој општини и много новца. Било је истина лудо веровати, да би се он задовољио једним зетом који нема веће имање него Гудмунд, али је ипак постојала могућност, да се он неће опирати вољи своје кћери. А да је Гудмунд у стању да придобије Хилдур само ако хоће, у то је она била потпуно уверена.

То је било први пут да Гудмунд наговести мајци да је та њена мисао ухватила код њега корена, и они су разговарали дуго и нашироко о Хилдур, о њеном богатству и о многим другим користима које ће припасти оном ко је добије за жену.

Али убрзо разговор поново запе, јер мати изнова утону у размишљање.

„Да ли би могао да доведеш ту Хелгу?“ упита она најзад. Хтела бих ипак да је видим пре него што је примим у службу!“

„То је лепо од тебе што хоћеш да је прихватиш“, узврати Гудмунд и притом помисли: ако мајка нађе девојку која ће да је негује и којом ће да буде задовољна, онда ће моја супруга, кад се оженим, имати много лакши и пријатнији живот у нашој кући. „Ја сам уверен, да ћеш ти бити задовољна том девојком“, продужи он.

„А учинићемо и добро дело, ако јој помогнемо“, рече мати.

Кад поче да се смркава, болесница леже у постељу, а Гудмунд оде у шталу да тимари коње. Време је било лепо, ваздух чист и свеж и цело двориште било је обливено месечином. Он се присети да би требало још данас да оде до Хелге и да јој саопшти поруку своје мајке. Јер ако је и сутра лепо време, онда ће имати пуне руке посла да купи овас, и зато можда уопште неће имати времена да оде до ње.

И тако је сада стојао пред њеном кућом и послушнвао. Коракe истина није чуо, али други гласови прекидали су с времена на време тишину. Изгледало је као да неко цвили и пригушено јеца. Гудмунду се учини да гласови долазе из шупе и он се упути к њој. Кад се приближи, јецање престаде, али је било очигледно да се неко налазио у шупи.

Гудмунду одмах би јасно ко је тамо.

„Је ли ти то, Хелга, седиш ту и плачеш?“ упита он, и стаде на врата, да му девојка не би побегла пре него што с њом говори.

Али опет све постаде мирно.

Гудмунд је заиста погодио: то је Хелга седела у шупи и плакала, али се утишала да би Гудмунд помислио да је пречуо и да тако продужи пут. У шупи је владала мркла помрчина, и она је знала да је он споља не може да види.

Али Хелга је те вечери била толико очајна, да њој није било нимало лако да престане да плаче. Она се још није усудила да уђе у кућу и поздрави родитеље. Није имала храбрости. Док се у предвечерје пела уз брег, она је мислила на то шта ће јој родитељи рећи кад чују да није добила издржавање од Пер Мартенсона, и обузе је такав страх од грубих и немилих речи које ће морати да чује, да се није могла да реши да уђе у кућу. Мислила је да остане напољу, док родитељи не легну у постељу, и онда можда све до идућег дана неће морати да говори о тој несрећној ствари.

Тако се сакрила у шупу за дрва. Али тек ту, седећи онако гладна и промрзла, њој постаде јасно колико је несрећна и изобличена. Пред очима јој сини сва срамота и страх који је претрпела и које ће тек имати да претрпи, и она их осећаше на себи као какво тешко олово које је притискује. Оплакивала је саму себе, јер је тако бедна, и јер нико о њој

неће ништа да зна. Она се сећаше како је једном као дете упала у мочвару и како је почела да тоне. Што се више упињала да се извуче, све је дубље тонула. Свака грана у жбуњу за коју се хватала измицала јој из руку. Тако је било и сада. Све у шта се надала да ће јој помоћи да се одржи, измицало се. Нико није хтео да јој помогне. Кад је оно упала у мочвару, наишао је у последњем тренутку један пастир и помогао јој да се извуче. Али сад није било никог ту, да је спасе. Сад јој је сигурно било суђено да пропадне.

Кад се Хелга сети мочваре, њој одмах би јасно, да је најбоље да оде тамо и да се удави у глибу. Кад је већ толико бедна, да нико неће с њом ништа заједничко да има, онда сигурно најбоље што може да учини, то је да умре. Биће и за дете најбоље да ње нестане, јер њена мајка воли дете, ма да то неће пред њом да покаже. Али кад ње више не буде, онда ће старица пригрлити унуче, као да га је она родила.

Она није схватала да је баш онда, кад се осећала најбеднија, учинила нешто, што је подстакло људе да боље мисле о њој. Сваког тренутка, њој је било све јасније да је мочвара једино прибежиште за њу. И уколико јој је то постајало јасније, утолико је јаче плакала.

Зато јој и није било лако да пригуши сузе, кад Гудмунд наиђе. После кратког времена поче изнова да јеца. Гудмунд ништа није тако мрзео као кад жене плачу. Највише би желео да побегне. Али он рече себи, да мора да испуни мајчину поруку, кад се већ толико намучио док се испео доведе.

„Шта то има да значи?“ рече он Хелги, прилично осорним гласом. „Зашто не уђеш у кућу?“

„Плашим се“, одговори Хелга, цвокоћући зубима. „Плашим се“.

„Зашто се плашиш? Ти си се јутрос храбро држала пред судијом и служитељима. Зашто би се плашила својих родитеља?“

„Ах, они су много гори него сви други!“

„Али зашто би баш данас према теби били рђави?“

„Јер нисам добила издржавање“.

„Али ти си вредна девојка и можеш да зарадиш парче хлеба за себе и своје дете“.

„Да, али нико неће да ме прими у службу“.

Хелги наједном сину у главу да њени родитељи могу да чују гласове па да изиђу и питају ко то говори. Онда ће морати да им све исприча, и неће моћи да у мочвари потражи спас. Обузета новим страхом, она скочи и покуша да протрчи поред Гудмунда. Али он је спречи у томе, ухвативши је чврсто за руку.

„Не, не можеш да одеш пре него што с тобом говорим“.

„Пусти ме!“ викну Хелга и погледа га дивље.

„Изгледа као да хоћеш у воду да скачеш“, рече Гудмунд, јер је она сада била на месечини и он је могао да види њено лице.

„Да, али то се сигурно никог не тиче“, рече Хелга, и притом забаци главу и погледа га право у очи. „Јутрос ниси хтео да ме колима патраг повезеш. Сваки се клони мене. Онда можеш и сам да увидиш, да је најбоље за једног тако бедног црва као што сам ја, да свему учини крај“.

Гудмунд није знао шта треба да предузме. Он би највише волео да се изгуби, али је исто тако осећао да не може да остави у таквом очајању једно људско створење.

„Чуј шта ћу да ти кажем!“ рече јој он. „Али мораш да ми обеаш да ћеш да ме саслушаш. Обећаваш ли?“

Да, она је дала обећање.

„Може ли овде негде да се седне?“

„Ено тамо стоји један пањ“.

„Онда иди тамо, седи и буди мирна!“

Она послушно оде и седе.

„Немој више да плачеш“, рече он. Осећао је, да успева да је потчињава својој вољи. Али ово није требало да јој каже, јер она покри главу рукама и зајеца још јаче него пре.

„Не плачи“, понови он и само што не тресну ногом о земљу. „Има толико људи којима је још горе него теби“.

„Не, мени је најгоре“.

„Ти си млада и здрава. Требало би да видиш како је мојој мајци. Не може од болова да се покрене, али се не жали“.

„Али бар није напуштена од свих као што сам ја“.

„Ни ти ниси од свих напуштена. Ја сам с мајком говорио о теби и мајка ме је овамо послала“.

Хелга престаде да јеца. Уједно се осети и велика тишина коју је шума ширила. Изгледало је, као да је и шума зауставила дах у очекивању да се деси нешто изванредно.

„Треба да ти поручим да дођеш сутра мојој мајци, да те види. Моја мајка хоће да те пита, да ли желиш да ступиш код ње у службу“.

„То хоће да ме пита?“

„Да, али прво хоће да те види“.

„Зна ли она, да...?“

„Она зна о теби све оно што и други знају“.

Девојка скочи и ускликну од радости, и следећег тренутка Гудмунд осети како му се две руке обвише око његовог врата. Он се уплаши и прво што помисли, то је било да се отргне из њеног загрљаја, али се прибра и остаде миран. Њему би јасно да је девојка толико изван себе од радости, да не зна шта ради: она би сигурно у томе тренутку загрлила

и најбеднију пропалицу, само да би дала одушке великој срећи коју је осетила.

„Ако ме она узме у службу, онда не морам да умрем!“ рече она, прислони главу на Гудмундове груди и опет заплака, али не више онако горко као малопре.

„Сад могу да ти кажем, да сам била озбиљно решена да се удавим у мочвари. Хвала ти што си дошао. Ти си ми живот спасао“.

Гудмунд је све дотле био хладан и непомичан, али сад осети како га запахњује нека топлина и нежност. Он подиже руку и помилова је по коси. Она устукну, као да се тргла из каквог сна, исправи се и погледа га право у лице.

„Хвала ти што си дошао!“ рече она још једном. Лице јој је горело и она поцрвене.

„Добро, ти ћеш онда сутра доћи к нама“, рече он и пружи јој руку да се опрости.

„Никад нећу да заборавим што си вечерас дошао“, рече Хелга, коју је осећај захвалности сасвим ослободно дотадање збуњености.

„Ах да, сигурно да је добро што сам дошао“, рече он мирно, али потпуно задовољан самим собом. „Сад треба да одеш родитељима“.

„Да, сад могу да одем“, одговори она.

Гудмунд наједанпут осети да је необично обрадован због Хелге; то је радост коју осећа онај који је некоме помогао у невољи. Просто му се није одлазило. Стојао је тако и оклевао.

„Волео бих да видим да је све у реду, пре него што одем“, рече он.

„Ја мислим да је боље да уђем, тек кад они легну“.

„Не, ти мораш одмах да уђеш, да би добила нешто за јело и да би се мало одморила и смирила“, рече он и осети задовољство што се тако брине за њу. Она послушно пође у кућу и он пође за њом.

сасвим задовољан и поносан, што га она слуша. Кад је била на прагу, он јој још једном рече збогом. Али није се био удаљно ни три корака, а она му притрча.

„Причекај овде док ја не уђем, молим те. Лакше ми је кад знам да си ти напољу“.

„Добро“, рече он, „остаћу овде док не прођеш кроз прву ватру“.

Хелга најзад уђе, и Гудмунд примети како она остави врата мало отшкринута. Сигурно да се не би осећала сасвим одвојена од свог пријатеља који је напољу чекао. А он се није устручавао да све гледа и слуша шта се у кући догађало.

Стари родитељи пријатељски поздравише Хелгу, кад она уђе. Мајка одмах остави дете у колевку, извади из ормана један комад хлеба и једну шољу млека и стави на сто.

„Зар си се вратила? Е онда седи и прихвати се!“ рече јој она. Затим приђе огњишту и стави једно дрво. „Нисам хтела да се ватра угаси, да би могла да осушиш одело и да се огрејеш кад се вратиш. Али најпре поједи нешто. То ти је сигурно најпотребније“.

Хелга је цело време стојала код врата.

„Ви не би требало да ме тако лепо дочекујете“, рече она тихим гласом. „Нисам добила од Пера новац. Одрекла сам се издржавања“.

„Људи који су били тамо, већ су нам причали шта се све догодило“, рече мајка. „Знамо све“.

Хелга је још стојала крај врата, и изгледало је као да јој још није јасно да ли сме сасвим да уђе.

Онда отац остави обућу коју је крпио, диже наочаре на чело, и накашља се пре него што ће да одржи говор који је цело вече припремао.

„То је, Хелга, наине тако“, поче он. „Мајка и ја, ми хоћемо да увек будемо пристојни и часни људи. Нама се ето учинило, да смо обешчашћени.

Људи су најме могли да стекну утисак, као да те ми нисмо учили да разликујеш добро од зла. Али кад смо дознали шта се данас на суду догодило, ми рекосмо, мајка и ја, да ће људи сада морати да увиде да смо ми тебе лепо васпитали, па мислимо сада да ћемо ми можда још и радости са нашом ћерком да доживимо. И зато мајка није хтела да легнемо пре него што ти дођеш, како би ти приредили пристојан дочек“.

3

Хелга пређе из Шумске Баре у Нерлунду, и тамо је све било у најбољем реду. Она је била вредна, послушна и благодарна за сваку љубазну реч која јој је упућена. Она се сматрала најнижом од свих и никад се није гурала. Није прошло много, па је завољеше и домаћини и послуга. Изгледало је првих дана као да се Гудмунд боји да са Хелгом ступа у разговор. Он се плашио да девојка нешто не уобрази зато што јој је био на помоћи. Али то је била излишна брига. Хелга је њега сматрала одвише узвишеним да би се усудила да на њега бацни око. И Гудмунд брзо увиде да нема потребе да је избегава. Она је према њему била још више снисходљива него према другима.

Те исте јесени Гудмунд је често посећивао кметову породицу у Елвакри, и наоколо се много говорило да он има све изгледе да постане кметов зет. Али тек око Божића људи увидеше да је његово занимање за Хилдур крунисано пуним успехом. Јер у то се време кмет са женом и ћерком довезе у посету у Нерлунду, и свима је било јасно да су кмет и његови учинили посету само да би видели где ће Хилдур да живи кад се уда за Гудмунда.

То је било први пут да је Хелга видела изблиза девојку коју је Гудмунд требало да узме за жену. Хилдур није имала још ни пуних двадесет година,

али најкарактеристичније на њој било је то, што је нико није могао да погледа, а да притом не помисли каква ће постати једном од ње задружна и сјајна домаћица и мајка. Она је била висока, крупна, лепа плавуша, и видело се да има способности за много шта. Није била стидљива ни збуњена, већ је говорила много и понашала се као да увек зна више него онај с ким говори. Она је неколико година провела у граду, у школи, и носила је најлепше хаљине које је Хелга икад видела, али ипак није остављала утисак уображене и накинђурене девојке. Овако богата и лепа, она је увек могла себи да нађе за мужа човека од угледа и звања, али је сама говорила да не жели да буде отмена дама и да држи скрштене руке у крилу. Хтела је да се уда за једног сељака и да своју кућу сама води као права сељанка. За Хелгу, Хилдур је била чудо савршенства. Никоме се до сада није толико дивила. Није уопште могла да верује, да једно људско створење може да буде тако савршено у сваком погледу. И она је сматрала да ће то за њу бити велика срећа, да у будућности служи једну такву госпођу.

Приликом посете кметове породице све је било како треба, али кад је мислила на тај дан, Хелгу је ипак обузимао извесан немир. Кад су гости били поседали, она је ушла и послужила их кафеом. Док их је служила, кметова жена нагла се њеној госпођи и упитала је, је ли то та девојка из Шумске Баре. Она није баш шапутала кад је то питала, тако да је и Хелга могла да чује. Мајка Ингеборг одговорила је са да, на што је ова друга нешто рекла што Хелга није могла да разуме, али је било тако нешто, као да се она чуди да Гудмундова мајка може да трпи у кући једно такво створење. То је Хелги задавало велике бриге, али она се ипак тешила тиме, што те речи није рекла Хилдур, већ њена мајка.

Деси се тако, да једне недеље у рано пролеће, Хелга и Гудмунд заједно изиђоше из цркве. Док су силазили низ брежуљак на коме је црква, налазили су се у гомили света, али убрзо сваки узе свој правац и њих двоје остадоше сами.

Гудмунду паде на памет да он није био са Хелгом насамо још од оне вечери у Шуској Бари и сећање на то вече поново оживе у њему. Он је зимус често мислио на тај сусрет и увек је у души осећао нешто мило и пријатно. Кад је био сам при раду, он је обично у машти сликао целу ону лепу ноћ: белу маглу, блиставу месечину, црне врхове брегова покривене шумама, светлу долину, и онда девојку која га држи у загрљају и плаче. Уколико се чешће сећао тог призора, утолико му се он лепши привиђао. Али кадгод је Гудмунд видео код куће Хелгу како са другима ради грубе послове, њему је мало чудно изгледало да је то та иста девојка. Сад међутим, док су се сами враћали из цркве, он зажеље да она буде иста онаква као и оне вечери.

Хелга поче одмах да говори о Хилдур. Говорила је о њој најлепше; рече да је то најлепша и најпаметнија девојка у целом крају, и честита Гудмунду што ће да има тако изванредну жену.

„Кажи јој да ме увек задржи у Нерлунди“, рече она. „Задовољство је служити код такве једне госпође“.

Гудмунд се смејао што се она тако загрејала за Хилдур, али јој је само кратко одговарао, јер су његове мисли биле на другој страни. Сматрао је ипак да је то лепо што јој се Хилдур допада и што се радује што ће он да се ожени.

„Теби је ове зиме било лепо код нас?“ упита је он.

„Да, врло лепо. Ја не могу просто да искажем, колико су мајка Ингеборг и сви други били добри према мени“.

„Јеси ли осећала чежњу за шумом?“

„Ах, да, али само на почетку, сад више не осећам“.

„Ја сам мислио, да се онај ко се са шумом саживео не може више да снађе у долини“.

Хелга се упола окрену и погледа Гудмунда који је ишао с друге стране пута. Он се у последње време отуђио од ње и њој је изгледао туђ, али сада она у његовом гласу и у његовом осмеху осети нешто присно и блиско. Да, он је ипак био онај исти који јој је притрчао у помоћ кад је била у највећој невољи. Ма да ће се оженити другом, она је осећала да ће он да остане њен добар пријатељ и да ће увек бити готов да јој помогне.

Би јој некако лако на срцу. Осећала је да може да има поверења у њега и доби вољу, да му исприча све што се десило у времену од кад су последњи пут разговарали.

„Морам да ти признам да ми је прво време било врло тешко у Нерлунди“, поче она. „Само то не смеш да кажеш мајци Ингеборг“.

„Ако треба да ћутим, ја ћу да ћутим“.

„Замисли само, осећала сам тако страшну чежњу за шумом, да сам хтела да побегнем“.

„Чежњу? А ја сам мислио да се радујеш што си код нас“.

„Шта сам могла“, рече она као да се правда. „Ја сам увиђала колика је то срећа за мене што могу да будем код вас. Ви сте сви били тако добри према мени, а ни посао није био нарочито тежак, али ипак сам имала чежњу. Нешто ме је вукло и мамило да идем у шуму. Чинило ми се да, док сам доле, вршим издају према неком који има право на мене“.

„То је можда...“ поче Гудмунд, али не доврши мисао.

„Не, то није мали, за којим сам чезнула. Ја сам знала да је њему добро и да га мајка негује како треба. То није било нешто одређено. Мени се чинило, као да сам дивља птица коју су затворили у кавез, и мислила сам да ћу да умрем ако не излетим напоље, у шуму“.

„Нисам знао да си се осећала тако рђаво“, рече Гудмунд и притом се осмехну. Наједном му се учини, као да је то опет она иста Хелга. Сад му је изгледало, као да је то било синоћ кад су се растали и да се у међувремену ништа није десило. Хелга се исто тако осмехивала, али настави да прича о својим мукама.

„Ноћу нисам могла да спавам“, рече она. „Чим бих легла у постељу, почињала сам да лијем сузе, и ујутру је јастук сав био мокар“.

„Ти си много суза пролила у животу“, рече Гудмунд, али није изгледало као да хоће тиме да је сажалева. Хелги се напротив учини, као да се он цело време притајено смешка.

„Ти не можеш ни да замислиш, како ми је било тешко“, продужи она још ватреније, у жељи да га загреје за своје патње. „Страшна ме је чежња спопадала. Ниједног тренутка нисам се осећала срећна. Ништа ми није било лепо, ништа пријатно, ниједан ми човек није био мио. Било ми је све туђе, као и оног дана кад сам први пут ушла у собу“.

„Али малопре си рекла, да ћеш радо код нас да останеш?“ чудно се Гудмунд.

„Да, рекла сам то“.

„Дакле, више не мислиш тако?“

„Не, оно је било па прошло. Сад сам исцељена. Чекај само, видећеш“.

Док је то говорила, Гудмунд пређе преко пута на њену страну и пође поред ње. Цело време се смешкао. Изгледало је, да му прави задовољство да слуша како она говори, али истовремено не придаје

велику важност свему томе што прича. То његово расположење полако пређе и на Хелгу. И њој се учини, да је све пријатно и ведро. Пут од цркве био је дуг и напоран, али она се овог дана није осећала уморна. Чинило јој се, као да је неко носи. Она продужи да прича кад је већ почела, али сада више није осећала онолику потребу да се изговори, као малопре. Била би сасвим задовољна и да ћутећи иде поред њега.

„Једне суботе увече, кад сам била најнесрећнија, замолила сам мајку Ингеборг да ме пусти да одем кући и да тамо останем преко недеље. И када сам се те вечери пела уз брег који води у Шумску Бару, била сам дубоко уверена да се више нећу вратити у Нерлунду. Али код куће и отац и мајка били су тако радосни што имам место у тако угледној кући, да нисам имала срца да им кажем да не могу више код вас да издржим. Чим сам стигла у шуму, нестало је одмах и страха и чежње, тако да ми се чинило да је све било само моје уображење. Затим није било лако ни са дететом. Мајка га је пригрлила и заволела као да је њено. Мени оно није више припадало. И хвала Богу што је тако, али мени је било тешко да се на то привикнем“.

„Можда си чак почела да осећаш чежњу за нама овамо доле“, добаци јој Гудмунд.

„То не. Кад сам се пробудила у понедељак ујутру и почела да мислим да морам да се вратим, опет ме обузе чежња. Лежала сам у постељи и плакала и доказивала себи, да је једино паметно за мене да останем у служби, па ипак имала сам осећање као да ћу се разболети или да ћу да полудим ако се вратим. Али онда ми изненада паде на памет нешто што сам некад чула да причају: ако узмеш мало пепела са огњишта у твојој кући и поспеш тим пепелом огњиште куће у којој треба да останеш, онда се излечиш од чежње за својом кућом“.

„Видиш, то је један лек који није скуп“, рече Гудмунд.

„Да, али ту постоји та незгода што се после нигде на другом месту човек не може да осећа код куће. Оде ли из куће у коју је донео пепео, чезне да се врати опет у њу, исто онако као што је раније чезнуо да из ње побегне“.

„Али зар не може опет да се понесе пепео у кућу у коју се иде?“

„Не, то са пепелом може да се уради само једанпут у целом животу. Повратка више нема. И зато је опасно служити се тим средством“.

„Ја се, богами, никад не бих на то усудио“, рече Гудмунд, и она осети да је он само дира.

„Али ја сам се усудила“, рече Хелга. „То је било боље, него да се покажем неблагодарна пред мајком Ингеборг и пред тобом који сте ми толико помогли. Понела сам од куће сасвим мало пепела, и кад сам стигла у Нерлунду, ја сам искористила један тренутак кад сам била сама у соби, и посула сам пепео по огњишту“.

„И сад си уверена да ти је пепео помогао?“

„Чекај, чућеш како је све било. Одмах сам затим отишла да радим и нисам цео дан мислила на пепео. Осећала сам чежњу исто онако као и раније, и све ми је било одвратно. Тога дана имала сам пуне руке посла. Кад сам увече завршила са радом у штали и ушла у кућу, у огњишту је већ горела ватра“.

„Сада и мене занима да чујем како се све то завршило“, рече Гудмунд.

„Да, замисли само, још док сам прелазила преко дворишта, одблесак пламена учини ми се некако познат, а кад сам отворила врата било ми је као да сам ушла у нашу сопствену кућу и као да отац и мајка седе поред огњишта. Да, то ми само онако синиу као у сну. Али кад сам затворила врата за

ссобом, била сам зачуђена како ми је све било лепо и пријатно у соби. Никада ми мајка Ингеборг и сви ви нисте изгледали толико мили, као те вечери кад сте седели поред огњишта. Осећала сам огромно задовољство што могу да вам приђем, а то раније није било. Толико сам била зачуђена, да замало нисам завикала и запљескала у руке. Чинило ми се, као да сте се сви препородили. Нисте ми више били туђи, већ сам могла с вама о свему да говорим. Можеш да мислиш, колико сам се радовала. Али поред свега тога, морала сам и да се чудим. Питала сам се, да ли нисам опчарана, и видиш, тада ми паде пепео на памет“.

„То је заиста чудно“, рече Гудмунд, који нимало није веровао у чаролије и вештице, али му није било непријатно да слуша како Хелга говори о тим стварима. „Сад је шумска наивка поново у њој проговорила“, помисли он. „Не може човек просто да верује, да је остао наиван неко који је толико пропатио као она!“

„Да, врло чудно“, рече Хелга. „И то се понављало целе зиме. Чим је у огњишту горела ватра, ја сам се осећала тако удобно, као да сам код своје куће. Али чудна је ствар и са самом ватром. Не можда са сваком ватром, али са ватром у огњишту око које се укућани сваке вечери окупљају. Човек се тако рећи сродни с том ватром. По неки пут она игра и весели се, а по неки пут је опет мргодна и рђаво расположена. Изгледа као да од ње зависи, да ли ће у једној кући да влада пријатно расположење или неслагодност. Мени се, на пример, чинило као да је ватра из наше куће прешла овамо, и да сада светли свима исто онако топло и пријатно, као што је и нама светлела“.

„Али ако будеш присиљена да напустиш Нерлунду?“ рече Гудмунд.

„Онда морам целог живота да умирем од че-
жње за том кућом“, одговори она, и по њеном гла-
су се видело да дубоко верује у то што говори.

„Ја те сигурно нећу терати“, рече Гудмунд и,
ма да се смејао, његов глас није био без топлине.

Више нису говорили, већ ћутећи дођоше до ку-
ће. Гудмунд је с времена на време окретао главу и
гледао је како иде поред њега. Она је изгледала
опорављена од тешких часова које је проживела у
прошлој години. Сад је била бодра и свежа. Лице
је било без бора, коса је окруживала главу као ка-
кав светитељски ореол, а бити начисто с њеним
очима није било лако. Била је витка и лака. Кад је
говорила, речи су брзо излетале из уста, али је ипак
била стидљива. Стално се плашила да не буде исме-
јана, али кад је имала нешто на срцу, није могла
да ћути.

Гудмунд се упита да ли би желео да Хилдур
буде таква. Не, то не би желео: ова Хелга није била
од оних које човек жели себи за супругу.

Две три недеље доцније, Хелга дознаде да у
априлу мора да напусти Нерлунду, јер Хилдур неће
да станује с њом под истим кровом.

Гудмундови родитељи нису јој то рекли ди-
ректно. Само је мајка Ингеборг почела да говори
о томе, како ће јој Хилдур бити од велике помоћи,
па јој неће бити потребно да држи толико послуге.
Други пут опет рече јој, да зна једно врло добро
место, где ће Хелги бити још боље, него код ње.

Хелги није било потребно много говорити: она
одмах схвати да треба да иде, и изјави да хоће да
оде, али не жели да ступи на неко друго место, већ
хоће да иде кући.

По свима се укућанима у Нерлунди видело да
се не растају баш лака срца од Хелге.

На дан растанка, на сто је било изнесено толико јела да је изгледало да се приређује права гозба. Мајка Ингеборг јој поклони читаву гомилу одела и обуће тако да је своју имовину једва могла да потрпа у ковчег, ма да је, кад је дошла, имала само једну бошчу испод руке.

„Никад више нећу добити у кућу тако добру девојку, као што си била ти“, рече јој мајка Ингеборг. „И немој да о мени мислиш рђаво, зато што те отпуштам из службе. Ти знаш да ја то нисам учинила зато што сам тако хтела. Ја те никад нећу заборавити. Колико то до мене стоји, ти нећеш морати да трпиш невољу и оскудицу“.

Она се договори са Хелгом да јој тка застираче и убрусе, и одмах јој даде поруџбине за читавих пола године.

Кад је одлазила, Гудмунд је био у шупи и цепао дрва. Он није дошао да се поздрави с њом, ма да је коњ већ стојао пред вратима. Понашао се, као да га је цепање дрва толико занело, да ништа друго не примећује. Али она дође да му каже збогом.

Он остави секиру, пружи Хелги руку, рече јој мало нагло: „Хвала ти за све!“ — и поново поче да цепа дрва. Хелга је хтела да му каже, да она сама увиђа да њему није било могуће да је задржи, и да је све то само њена кривица. И она би тако поступила. Гудмунд је, међутим, бесно трескао секиром по пањевима, да су иверке наоколо прштале, и она се не одлучи да ма шта каже.

Али најнеобичније је у целој ствари што је сам домаћин, стари Ерланд Ерландсон, одвезао Хелгу у Шумску Бару.

Гудмундов отац био је један омањи сувоњави чичица, лепих паметних очију. Он је био толико ћутљив и затворен, да често по цео дан ниједну реч није проговорио. Догод би ствари ишле онако како треба да иду, он се уопште није мешао. Али

ако нешто није било у реду, он би рекао и учинио што је требало рећи и учинити, да ствари поново дођу у ред. Он је био врло вешт у рачуноводству и уживао је велико поверење код свих мештана. Сама општина му је поверавала многе послове, и уживао је већи углед него многи који су имали већу кућу од његове и велико богатство.

Ерланд Ерландсон, дакле, повезе лично Хелгу кући, и није јој дозвољавао да сиђе, кад би кола запела на рђавом путу. Кад су стигли у Шумску Бару, он дуго остаде у кровнијари разговарајући са Хелгиним родитељима, којима исприча како су и он и мајка Ингеборг били са Хелгом потпуно задовољни, и да су морали да је пошљу кући само зато, јер им више није потребно толико послуге. А морали су баш њој да откажу, јер је она најмлађа. Није било право отказати неком другом, који је много дуже време служио у кући.

Објашњење Ерланда Ерландсона направи добар утисак, и родитељи примнише Хелгу лепо и срдечно. Кад још чуше да је добила велике поруџбине и да ткањем може себи хлеб да заради, беху сасвим задовољни, и чак се обрадоваше што ће Хелга да остане код куће.

4

Гудмунду се учини да је престао да воли Хилдур Ерихстохтер од оног дана кад му је изнудила обећање, да ће да отера Хелгу из Нерлунде. У сваком случају, он јој се није више онолико дивио и онако је поштовао као дотле. Ниједна млада девојка за њега није била ни приближно равна његовој изабраници и он је био врло поносан што је придобио такву девојку као што је Хилдур. Уживао је да у мислима слика своју будућност с њом. Биће богати и угледни, и он је био уверен да ће то бити пријатан и угодан живот у кући у којој је Хилдур

господарица. Било му је мило кад је мислио и на то да ће женидбом да добије много новаца. Моћи ће да побољша обраду земље, да поправи нахерене кровнићаре, да прошири имање, да постане сељак великог стила.

Увече, оне исте недеље кад се заједно са Хелгом вратио кући из цриве, он се одвезао у Елвакру. Тада је Хилдур почела да говори о Хелги, и рекла му је да она неће доћи у Нерунду догод та слушкиња не буде отпуштена. Гудмунд је најпре покушао да све на шалу преокрене, али је убрзо увидео да Хилдур није до шале. Гудмунд се свесрдно заузео за Хелгу, рекао је да је Хелга још била врло млада кад је послата да служи и зато није чудо што јој се десила несрећа, нарочито кад се има у виду да је пала у руке једном тако рђавом човеку као што је Пер Мартенсон. Међутим, откад је њу прихватила његова мајка, она се сасвим добро владала. „Не би било лепо отерати је“, рече он. „То би је могло поново да баца у беду и невољу“.

Али Хилдур није хтела да попусти. „Ако та девојка остане у Нерлунди, ја не долазим“, рекла је. „Ја у својој кући не могу да трпим једно такво створење“.

„Ти не знаш шта говориш“, рече јој Гудмунд. „Нико није моју мајку тако добро неговао, као Хелга. Ми смо сви радосни што је она код нас. Мајка је раније често била зловољна и мргодна“.

„Ја те нећу да силим да је ти отпушташ, ако нећеш“, одговори Хилдур, али тако да се могло да закључи: ако јој Гудмунд у овој ствари не учини повољн, она је решена да раскине веридбу.

„Не, биће тако како ти хоћеш“, пристаде најзад Гудмунд. Он је сматрао да због Хелге не може да доводи у питање целу своју будућност. Али кад је рекао да пристаје, побледео је у лицу и цело је вече ћутао и био нерасположен.

Овај случај учини да се Гудмунд побоја, да Хилдур није можда сасвим онаква какву је он себи претставља. Њему се није допадало што му је она наметнула своју вољу, али је најгоре било то, што је он био уверен да она није у праву. Говорио је себи, да би он радо њој попустио, у случајевима кад се покаже великодушна и милосрдна, али у овом случају она је била само ситна и без срца.

Кадгод је од тада био код Хилдур, Гудмунд је мотрио да ли ће у њој поново да нађе оно што је једанпут био открио и због чега ју је заволео. Али његово подозрење се пробудило и није требало дуго, а он је пронашао у њој још много шта што му се није допадало. „Очигледно је да је она једна од оних које у првом реду само на себе мисле“, мрмљао би он кадгод се од ње растајао и све чешће се питао, да ли би њена љубав према њему уопште била у стању да издржи једну озбиљну пробу. Покушао је да себе тешн тиме, што су сви људи такви, и што сви мисле прво на себе. Али му одмах паде Хелга на памет. Он би је поново гледао, како стоји у општинској већници са Светим Писмом притиснутим на груди, и слушао како виче: „Повући ћу тужбу! Ја га још волим. Нећу да се он криво куне!“ Волео би да види како би се Хилдур у таквој прилици понашала.

Хелга му је постала мерило за просуђивање других људи, и било му је јасно да их нема много који имају тако велико и топло срце.

Хилдур му се из дана у дан све мање допадала, али он никад није помишљао на то да одустане од женидбе с њом. Покушао је да себе убеди да је то његово незадовољство само последица празног уображења. Пре мало недеља само на целом свету није било за њега боље девојке од ње!

Да је веридба била у зачетку, он би се још можда и предомислио. Али заруке су већ биле слу-

жбено објављене, утврђен је дан венчања, а у његовој кући све се већ увелико припремало и преправљало. Он није хтео да се одрекне ни богатства и угледног положаја које је очекивао. И шта је могао да наведе као разлог раскиду веридбе?

То што је он могао да Хилдур приговори, то је било тако безначајно, да нико не би примио као уверљиви разлог.

Али на срцу му је било тешко, и кадгод је имао нешто да набави било у селу или вароши, он би поручио пиво или вино, да би се у пићу разгалио. И заиста, чим би испразнио коју флашу, одмах је поново бивао поносан што се жени и задовољан са Хилдур. Тада није могао да разуме шта га то управо мучи.

Гудмунд је често мислио на Хелгу и чезнуо да је види. Али он је био уверен да га Хелга сматра за непоштена момка, јер је изневерио обећање које јој је сам својевољно дао да неће дозволити да је отпусте. Он то није могао да поправи, нити је могао да јој објасни зашто је тако поступио, и зато је избегавао да се с њом сретне.

Али ипак једног јутра, кад је прелазио преко друма, он сусрете Хелгу која је била у долини да купи млеко. Изгледало је, као да она није баш обрадована што се срела с њим, и корачала је тако брзо, као да је хтела да му умакне. Није проговорила ниједну реч. И Гудмунд је ћутао, јер није знао како да почне разговор.

Тада се с другог краја друма појавише једне кочије. Гудмунд је био замишљен и није их приметио, али их Хелга опази и обрати му се изненада: „Боље је да не идеш даље са мном, Гудмунде, јер ако ме очи не варају оно се кметови возе у колима“. Гудмунд брзо погледа, познаде коње и кола и направи покрет као да хоће да се окрене. Тренутак доцније, међутим, он се усправи и мирно

продужи да иде поред Хелге. Мало доцније се ра-
стадоше, а он јој не рече ни једну реч. Али целог
тог дана био је задовољан собом, као мало кад.

5

Било је утврђено да се Гудмунд и Хилдур вен-
чају у Елвакри другог дана Духова. У петак пред
Духове, Гудмунд оде у варош да накупује шта је
још било потребно за опроштајну гозбу која је тре-
бало да буде приређена у Нерлунди после свадбе.
У граду, он се нађе са још неколико младића из
своје општине. Они су знали да је то последњи пут
што Гудмунд долази као момак у град, и то узеше
за повод да се напију. Свима је било стало да Гуд-
мунда накрешу, и успеше назад да га потпуно обе-
свесте.

У суботу ујутру он се тако доцкан врати кући,
да су отац и слуге већ били отишли на рад. Он ле-
же у постељу и спаваше све до поподне. Кад уста-
де и обуче се, он примети да му је капут на више
места подеран. „Изгледа као да сам се прошле но-
ћи тукао“, рече он и покуша да се присети шта је
све било. Сећао се једино да је око једанаест сати
у друштву са осталима изишао из крчме, али куд
су одатле отишли, то није могао да се присети. Чи-
нило му се, као да је густа помрчина обвила дога-
ђаје те ноћи. Није знао, да ли су само лутали ули-
цама, или су негде свраћали. Није могао да се сети
ни да ли је сам упрегао коња или је то неки други
учинио, као што није знао како је уопште кући
дошао.

Кад уђе у гостинску собу, он виде да је у њој
све било припремљено за свадбену светковину. Сав
посао је већ био завршен и укућани су седели и
пили кафу. Нико га не упита где се био толико за-
држао. Изгледа као да су сви били прећутно са-

гласни с тим, да је ово последња недеља његове слободе и да може да живи како хоће.

Гудмунд седе за сто и би послужен кафом, као и други. Док је он тако седео и хладно кафу сипајући је из шоље на тањир и одатле опет у шољу, његова мајка, која је била готова са кафом, узе новине које су тек биле стигле и поче да их чита. Читала је на глас стубац по стубац, а Гудмунд, отац и сви остали седели су и слушали. Између осталог прочита и о једној тучи која се прошле ноћи одиграла на општинском тргу између једне групе пијаних сељака и неколико радника. Кад се полиција појавила сви су се разбегли, само је један остао да мртав лежи на тргу. Полицајци су убијеног однели у кварт, и пошто није имао спољне озледе помислили су да је још жив и покушали да га освесте, али су најзад приметили да му је сечиво од ножа забијено у главу. То је било сечиво једног необично великог перореза које је продрло кроз лобању у мозак и изломило се код саме дршке. Убица, који је побегао, понео је перорез са собом, али полиција се ипак нада да ће га пронаћи, пошто су јој познати људи који су учествовали у тучи.

Док је мајка Ингеборг то читала, Гудмунд стави на сто шољу са кафом, завуче руку у џеп, извади свој перорез и поче равнодушно да га гледа. Међутим, одједном се трже као да се опекао, окрете перорез и нагло га стрпа у џеп. Он више не дирну кафу, већ је дуго седео потпуно миран и замишљена лица. Чело му се набра у боре и по свему се видало да се напреже да би се нечег присетио. Најзад устаде, опружи се, зевну и лагано приђе вратима. „Идем мало да се промрдам“, рече он. „Целог дана нисам излазио из куће“.

Кад он изиђе, подиже се и Ерланд Ерландсон. Лула му се испразнила па је пошао да донесе нови

дуван. Кад је у споредној соби пунио лулу дуваном, он виде како Гудмунд прође испод прозора. Прозори ове собе нису водили у велико двориште, већ у један мали воћњак у коме је било неколико високо израслих јабука. На крају воћњака, налазило се подводно земљиште које се у пролеће претварало у праву бару, а у лето било скоро сасвим исушено. Туда је ретко ко ишао. Ерланд Ерландсон се зачуди, шта Гудмунд има тамо да тражи, и није га пуштао из вида. И он виде, како његов син завуче руку у џеп, извади један предмет и баца га у бару. Онда прође кроз мали воћњак, прескочи преко оградe и упути се ка друму.

Чим се Гудмунд изгуби из вида, отац изиђе из куће и упути се ка бари. Он загази у глиб, саже се и диже један предмет, који је осетио под ногом. То је био један велики перорез чије је сечиво било изломљено. Он га окрете и добро разгледа још док је у води стојао. Онда га стрпа у џеп, али пре него што ће да уђе у кућу, он га још једном извади и испита са свих страна.

Гудмунд се врати кући тек кад су сви били полегали. Он право оде у постељу и уопште не дирну вечеру, која је стојала у гостинској соби спремна за њега.

Ерланд Ерландсон и његова жена спавали су у соби која гледа у мали воћњак. Ерланду се у свитање учини да чује кораке испод прозора. Он устаде, загрну завесу и виде Гудмунда како се приближује бари. Кад дође до баре, он скиде обућу, уђе у воду и поче да гази по њој као неко који нешто тражи. Дуго је тако газио по бари, онда изиђе на обалу, и изгледало је као да ће да оде, али се предомисли и поново уђе у воду и поче да тражи ногама. Читав један сат сељак је тако стојао иза прозора и посматрао свог сина шта ради. Гудмунд се најзад врати у кућу и поново леже у постељу.

Гудмунд је на Духове требало да иде у цркву. Кад је почео да у дворишту преже коња, приђе му отац. „Заборавио си да очистиш амове“, рече му он. И кола и амови били су прђави.

„Мислио сам на прече ствари“, одговори Гудмунд натмурено, и одвезе се у цркву, не очистивши ни амове ни кола.

После службе божје, Гудмунд отпрати у Елвакру своју вереницу и остаде код ње цео дан. Код Хилдур је било много младежи која је дошла да се провесели у предвечерје свадбе. Играло се до дубоко у ноћ. Било је много чега за пиће, али Гудмунд ништа и не окуси. Једва да је коју реч проговорио у току целе вечери, али је поамно играо и на глас се смејао, ма да је мало коме било јасно зашто се тако смеје.

Гудмунд дође кући тек у два часа после поноћи, и чим одведе коња у шталу, он се упути бари. Скиде обућу, задигне погавнице и поче да тапка по води. Била је светла летња ноћ и отац је у својој соби иза завеса гледао шта син ради. Он је видео, како се Гудмунд погнуо по води и тражио нешто, као и прошле ноћи. С времена на време излазио је на обалу као да је изгубио наду да ће да нађе то што тражи, али би се убрзо поново враћао у воду и опет тражио. Једном чак оде у шталу и донесе кофу којом поче да црпе воду из малих бара, као да је хтео да их исуши, али увиде да је то узалудан посао и поново врати кофу у шталу. Онда покуша с једним ршетом. Прође с њим целу баруштину, али глиб је било једино што се у ршету задржало. Тек ујутру кад у кући почеше људи већ да се буде, он напусти бару. Био је сав мокар и толико уморан да су му колена клецала док се враћао, и кад уђе у кућу он се онако обучен свали у постељу.

Кад изби осам, дође отац и пробуди га. Гудмунд је лежао у постељи с оделом које је било мокро и

улепљено блатом, али га отац ништа не упита, већ му само рече да је време да устане, и затвори врата. После извесног времена, Гудмунд сиђе у гостинску собу, обучен у китњасто празнично одело. Он је био блед и очи су му гореле неким немирним сјајем, али га још нико није видео тако лепа. Црте лица биле су као обасјане неком унутрашњом светлошћу. Остављао је утисак човека који није направљен од крви и меса, већ од душе и нерава.

Доле у гостинској соби изгледало је сасвим свечано. Мајка је обукла своју црну хаљину и преко рамена пребацила тешку свилену мараму, ма да она није ишла на свадбу. И сва је послуга била свечано обучена. Огњиште је било окићено свежим брезовим лишћем, а сто је био застрт једним лепим покривачем и на њему је било постављено много чинија.

Пошто су доручковали, мајка Ингеборг прочита један псалм и неколико пасуса из Светог Писма. Затим се окрете Гудмунду, захвали му се што јој је цело време био тако добар син, пожелe му срећу у његовом будућем животу, и даде му свој благослов. Мајка Ингеборг умела је то лепо да каже и Гудмунд је био дирнут. Сузе су му стално навирале на очи, али он је успевао да се уздржи да не заплаче. И отац проговори неколико речи. „Твојим родитељима нимало није лако да те изгубе“, рече он, и Гудмунду поново дође да бризне у плач. Приђе и сва послуга, сви се руковаше с њим и захвалише му за време које је провео с њима, јер су сви осећали да сада за њих настаје друго време. Гудмунду су се очи стално пуниле сузама. Он се накашљивао и неколико пута покушао нешто да каже, али није успео да проговори честито ниједну реч.

Отац је требало да га одведе млади и да присуствује свадби. Он оде у двориште, упрегну коња и онда се врати и саопшти сину да је време да пођу.

Кад Гудмунд седе у кола, он примети да је све очишћено и да све блиста, као кад он кола дотерује у ред. Истовремено примети како је двориште лепо почишћено, путање посуте новим шљунком, уклоњени пањев и остала дрвенарија која је лежала у дворишту откад он зна за себе. Две младе поткресане брезе на улазним вратима чиниле су триуфалну капију, под стрејом је био велики венац од цвећа, а из свих прозора вириле су светло-зелене брезове гранчице. И Гудмунду поново дође да бризне у плач. Он узнемирено ухвати оца за руку баш кад је хтео да крене кола. Изгледало је као да хоће да га задржи да не вози.

„Хоћеш нешто?“ упита га отац.

„Ах, ништа“, одговори Гудмунд. „Најбоље је да одмах кренемо!“

Недалеко од куће Гудмунд мораде још од неког да се опрости. То је била Хелга која је стојала и чекала на месту на коме се шумска путања спушта на друм који води од њихове куће. Отац, који је возио, заустави чим спази Хелгу.

„Ја сам вас чекала, јер сам хтела да Гудмунду пожелим сваку срећу“, рече она.

Гудмунд се наже из кола и рукова се са Хелгом. Њему се учини да је она омршавела и да су јој очи црвене. Она је сигурно ноћу плакала и чежнела за Нерлундом. Сад јој је, међутим, било стало да изгледа ведро и весела и стално се осмењивала на њега. Он је опет био дирнут, али ништа није могао да каже. Његов отац који је био позната ћутљивица и који је говорио само онда кад је то било неопходно нужно, упаде сада у реч:

„Ја сам уверен да се Гудмунд више радује што си ти дошла да му пожелиш срећу, него свима другим честиткама које је добио“.

„Сигурно“, додаде Гудмунд.

Они се још једанпут руковаше и онда отац крену. Гудмунд је нагнут из кола гледао за Хелгом. Кад је дрвеће заклони, он изненада збаци покривач с ногу и подиже се, као да је хтео да искочи из кола.

„Хоћеш још нешто да кажеш Хелги?“ упита га отац.

„Не, ништа“, одговори он и седе.

Возили су се извесно време ћутећи. Отац је возио врло полако, као да му је чинило задовољство да се што дуже воза, седећи тако поред сина. Очигледно је било, да није хтео да се жури.

Гудмундова глава, изненада, клону на очева рамена и он бризну у плач.

„Шта ти је?“ упита отац, и повуче дизгине тако снажно, да коњ одједном стаде.

„Ах оче, сви су према мени тако добри, а ја то не заслужујем!“

„Ниси ваљда учинио нешто што не ваља?“

„Да, оче“.

„Али ја то не могу да верујем“.

„Да, да, оче, убио сам једног човека!“

Отац дубоко одахну. Изгледало је, као да му нешто лакну на грудима.

Гудмунд подиже главу и зачуђено га погледа. Отац потера коња касом, и онда рече:

„Радује ме што си то сам рекао“.

„Зар си ти, оче, то знао већ?“

„Још у суботу увече приметио сам да нешто није у реду. И онда сам у баруштини нашао твој нож“.

„Ах, тако, ти си дакле нашао нож!“

„Да, ја сам га нашао и ја сам видео да нема једно сечиво“.

„Да, оче, ја сам знао да је сечиво изломљено, али ја не могу да верујем да сам ја то учинио“.

„То је свакако било у пијанству“.

„Не знам. Ја се ничег не сећам. Тек сам по оделу приметно да сам учествовао у тучи и видео сам да нож нема једно сечиво“.

„Ја разумем, што си ти хтео да то прећутиш“, рече отац.

„Мислио сам, да су остали ваљда исто тако били пијани до бесвести и да не могу ничег да се сете. Сем ножа, против мене можда нема никаквих других доказа, па сам зато нож бацио“.

„Мени је потпуно разумљиво, што си ти целу ствар тако схватио“.

„Је ли, ти ме разумеш, оче: ја и не знам ко је убијени, ја га можда у животу уопште нисам видео, и ја не могу да се сетим да сам ја то учинио. И онда сам помислио, није право да страдам за нешто што нисам свесно учинио. Међутим, убрзо сам увидео, да је била глупост бацити нож у бару, јер бара ће у лето да се исуши и онда ће сваки моћи да га нађе. И због тога сам га тражио и прошле ноћи и ноћас“.

„А зар уопште ниси мислио на то, да одеш и да се пријавиш полицији?“

„Не. Јуче сам мислио само на то, како да целу ствар прикријем и зато сам јуче играо и забављао се, да не би нико ништа приметно“.

„Намеравао си дакле да са младом ступиш пред олтар, носећи у души такву тајну? То значи примити на себе велику одговорност. Зар ниси увиђао да би и Хилдур и целу њену породицу увукао у несрећу, кад би те пронашли?“

„Мислио сам да ћу најбоље да их поштедим, ако ништа не кажем“.

Коњ је јурио у галопу. Сад је изгледало да је оцу стало да што пре стигне куд је наумио. Цело време је разговарао са сином. Целог живота није проговорио с њим толико речи, као сада.

„Волео бих да знам, шта те је навело да промениш мишљење“, рече он.

„То што је дошла Хелга и пожелела ми срећу. Нешто је тада пукло у мени. Њена ме је пажња толико дирнула. Ја сам био дирнут јутрос због мајке и због тебе, оче, и хтео сам да говорим и да вам кажем да ја не заслужујем вашу љубав, али ме је нешто стезало у грудима и није ми дало да говорим. Али кад дође Хелга, онда ми лакну. Мислио сам, баш она треба да буде љута на мене јер најзад ја сам крив што је морала да иде из наше куће“.

„Дакле јеси ли ти сагласан са мном, да ми све то морамо да саопштимо кмету?“ рече отац.

„Да“, одговори Гудмунд једва чујно! „Да, свакако“, додаде он затим јачим и сигурним гласом, „ја не желим да и Хилдур увучем у несрећу. Она ми то никад не би опростила“.

„Људи из Елвакре много пазе на своју част, као и други“, рече отац, „и то могу да ти кажем, Гудмунде: кад сам јутрос полазно, ја сам био решен да све испричам кмету, ако се ти не одлучиш да сам све признаш. Јер ја не бих могао да гледам ћутећи како се Хилдур удаје за неког који сваког часа може да буде оптужен за убиство“.

Он опали бичем и потера коња у још јачи галоп.

„Теби неће бити нимало лако да признаш“, рече он. „Морамо да гледамо да се то што пре сврши. Ја сам уверен да ће и кмет и његова породица умети да цене то што се ти сам пријављујеш, и да ће остати пријатељски расположени према теби“.

Гудмунд не рече ништа. Што су се више приближавали Елвакри, он је изгледао све утученији. Отац је и даље говорио, само да би му улио храброст.

„Ја сам раније слушао о једном сличном случају“, рече он. „Један вереник убио је друга у лову. Он га није убио намерно и нико није знао да је он

био тај који је опалио смртоносан хитац. Али је требало да се венча кроз неколико дана, и на дан свадбе он оде вереници и рече јој: „Од свадбе нема ништа. Нећу да те увучем у беду која мене очекује“. Млада је већ била спремљена за венчање, са круном на глави и велом, и она га узе за руку и одведе у собу у којој су били сакупљени сватови и у којој је све било приправљено за венчање. И она свима гласно саопшти шта јој је младожења испричао. „Ово вам саопштавам зато, да не би помислили да је он од мене нешто тајно и да је био неискрен према мени“, рече она, па се онда окрете веренику: а сад ћемо одмах да се венчамо, јер ти си и у несрећи остао исти који си био, и ја хоћу да заједно с тобом делим твоју судбину, ма каква она била“.

Кад отац заврши причу, већ су достигли до пута који закреће у Елвакру. Гудмунд му рече са тужним осмехом на лицу:

„Нама се тако што неће десити“.

„Ко зна“, одговори отац и усправи се у колима. Он погледа сина и просто се зачуди како данас лепо изгледа. „Неће ме чудити, ако му се данас деси нешто крупно и неочекивано“, помисли он.

То је требало да буде црквено венчање и маса света већ се била сакупила у кући младиних родитеља да учествује у свадбеној поворци. Стигли су чак и кметови рођаци који далеко станују. Сватови, свечано обучени, седели су у трему и чекали да крену у цркву. Чезе и кочије стојале су у дворишту и чуло се како у штали коњи ржу, док их момци тимаре. Пред хамбаром је седео сеоски свирач и штимовао своје ћемане. На једном прозору, горе на спрату, стојала је обучена млада и мотрела да види младожењу пре него што он њу спазн.

Ерланд и Гудмунд сиђоше са кола и одмах саопштише да морају насамо да говоре са Хилдур и

њеним родитељима. Ускоро се нађоше у једној малој соби у којој је кмет држао свој писаћи сто.

„Ја мислим, господине кмете, да сте већ читали у новинама о тучи која се догодила у граду између петка и суботе“, рече Гудмунд тако брзо, као да је изговарао напамет научену лекцију.

„Да, да, читао сам, дабоме да сам читао“, одговори кмет.

„Ја сам, наиме, био оне ноћи у граду“.

Кмет на то ништа не одговори. Настаде мртва тишина. Гудмунду се учини, да га сви посматрају са таквим ужасом да није смео да продужи. Тада му отац прискочи у помоћ.

„Гудмунд је био у друштву неколико својих пријатеља“, рече он. „Свакако да је те ноћи много пио, јер кад се вратио кући није ништа знао шта се с њим збило. Међутим, видело се по њему да је учествовао у некој тучи, јер му је одело било све подерано“.

Гудмунд виде како су се сви ужасавали док је отац говорио, али он сам осети извесно смирење. Обузе га чак и неки пркос, и он поново дође до речи:

Кад су у суботу увече дошле новине и кад сам прочитао о тучи и о сечиву ножа које је остало забодено у мозгу убијеног, ја сам извадио свој нож и видео сам да нема једно сечиво“.

„То су зле вести које нам доносиш, Гудмунде“, рече кмет. „Било би боље да си јуче дошао да нам то кажеш“.

Гудмунд је ћутао, али му отац поново прискочи у помоћ.

„Гудмунду нимало није лако. Он је био у великом искушењу да целу ствар прећути. Он много губи тиме што признаје“.

„Да, ми морамо да смо радосни, што нам је бар сад рекао, па нећемо да се увалимо у несрећу“, рече кмет јетко.

Гудмунд цело време није одвајао очи од своје веренице. Она је имала на глави круну и вео, и он виде како она подиже руку и извуче велику иглу која је придржавала круну. Она је то вероватно учинила бесвесно, јер кад примети да је Гудмунд посматра, она поново забодe иглу.

„Још није утврђено да је Гудмунд кривац“, продужи отац, „али ја вас потпуно разумем: ви хоћете да се свадба одложи, док се цела ствар не извиди“.

„Бесциљно је говорити о неком одлагању“, рече кмет. „Мени се чини да је Гудмунду прилично јасно како с њим стоји ствар и ја мислим да би ми могли да се сложимо да је између њега и Хилдур све свршено“.

Гудмунд не одговори одмах. Он приђе својој вереници и пружи јој руку. Она је седела непомично и као да га није ни примећивала.

„Зар нећеш ни збогом да ми кажеш, Хилдур?“

Она га сада погледа и њене велике очи хладно су сијале.

„Је ли та рука замахнула ножем?“ упита она. Гудмунд јој ништа не рече, већ се обрати кмету.

„Сад ми је јасно како ствар са мношћом стоји“ рече он. „Бесциљно је одлагати свадбу“.

Тиме је разговор био завршен и Гудмунд и његов отац пођоше кући. Док су пролазили кроз разне одаје, они приметише како су свуда чињене припреме за свадбу. Врата од кухиње била су отворена и они видеше како се послуга у њој узмувала. До њих допре мирис печења и колача. Штедњак је био пун великих и малих лонаца, а у употреби су били и сви бакарни судови који иначе висе као украс на зиду.

„Ах, то су све припреме које они чине за моју свадбу“, мислио је Гудмунд док је пролазио.

Још док је ишао кроз одаје, њему постаде јасно колико је велико богатство ове старе и угледне сељачке куће. Он виде трпезарију у којој су на великим столовима били постављени читави редови сребрних пехара и ибрика. Он прође кроз гардеробу у којој је на поду стојала велика младина спрема и безбројне хаљине висиле по зидовима. Кад изиђе у двориште, виде мноштво старих и нових кола, дивни коњи извођени су из штале и лепо покривачи полагани у кочије. Он виде како се ређају хамбари, штале, шупе, магацини и друге зграде. „То је све могло да буде моје“, помисли он кад седе у кола.

Наједанпут осети да се горко каје. Најрадије би искочио из кола и отрчао да им каже да све то није истина што им је причао. Он је хтео само да се мало нашали и да их преплаши. Ипак је било страшно лудо од њега што је признао. Које то користи? Никоје, апсолутно никоје. Убијени је мртав, па мртав. Не, једина последица његовог признања је та да је и он увучен у несрећу.

Последњих недеља, истина, он није био тако загрејан за ово венчање, али сада, кад га се одрекао, он је увидео шта је све изгубио.

Значило је много имати Хилдур Ерикстохтер и све што је уз њу долазило. Он се нашао да јој пребацује да је самовољна и охола! Зар она није била прва у целом крају и зар не би он њеном помоћу дошао до великог утицаја и части?

Он није жалио само за Хилдур и њеним богатством, већ и за другим, ситнијим стварима. Сада би се возио у цркву и сви који би га видели завидели би му. И он би данас седео у зачељу свадбене трпезе. Данас би он био у средишту игре и весеља. То је требало да буде његов велики срећни дан, а он га се, ето, одрекао. Ерланд је с времена на време окретао главу и посматрао сина. Он више

није био онако леп и озарен као јутрос, већ је седео тупо и погружено и поглед му је био мутан. Отац би волео да зна, да ли се Гудмунд каје што је признао, и радо би га питао, али нађе да је боље да ћути.

„Куд се возимо?“ упита Гудмунд после извесног времена. „Најбоље би било да идемо право у суд“.

„Мораш најпре кући да се мало поткрепиш и испаваш“, рече отац. „Последњих неколико ноћи ниси баш много спавао“.

„Мајка ће се препастаи кад нас види“.

„Неће баш много да се изненади“ рече отац. „она зна исто колико и ја, и она ће се радовати што си признао“.

„Чини ми се, да сте и мајка и сви ви просто задовољни да ме што пре видите у тамници“, рече Гудмунд јетко.

„Ми знамо колико ти губиш време што поступаш како треба“, рече отац. „И ми се радујемо што си успео сам себе да савладаш“.

Гудмунду се учини да неће моћи да поднесе кад га сви код куће почну да величају и хвале зато што је разорио своју будућност. Он је тражио неки изговор, како никог не би морао да види пре него што се добро не одмори. Сад су се возили поред оног места са кога се одваја путања за Шумску Бару. „Хоћеш ли, оче, да станеш? Хтео бих да се попнем горе до Хелге и да разговарам с њом“.

Отац заустави коња са великом готовошћу. „Дођи само што пре кући да се одмориш“, рече му он.

Гудмунд пође путем који води у шуму и убрзо се нађе међу дрвећем. Он није хтео да тражи Хелгу, хтео је само да остане сам и да се осећа слободан. Био је бесан на све, ударао је ногом камење које му је било на путу, и с времена на време би застао да излочи целу грану само зато што га је неки листић с ње овлаш очешао по лицу. Он удари путањом која

води у Шумску Бару, али обиђе кућу и испе се на брег. Ићи даље било је врло тешко. Ни путање више није било. Да би доспео до најближег врха, морао је да иде преко једног речног корита пуног оштрог стења. То је било једно опасно пентрање по стрмим стенама и само један погрешан корак могао је да га кошта осакаћених руку или ногу. Он је то и сам добро знао, али је ишао даље, као да је осећао задовољство што се излаже опасности. „Ако се по несрећи срушим, нико ме овде неће наћи“, мислио је он. „Али шта то мари? Можда је и боље да овде лежим и умрем; него да годинама трунем међу четири тамничка зида“.

Али све прође добро, и неколико тренутака доцније, он је стојао на врху брега. Овде је једном горела шума и са врха брега, који је још био оголео од пожара, пружао се широк видик свуда у наоколу. Гудмунд је видео долине и језера, тамне шуме и плодне њиве, цркве и замкове, сеоске колибе и велика села. Тамо далеко на хоризонту, обвијен белим велом зрачног треперења, лежао је град од кога су се видели само неколико торњева који су светлуцали на сунцу. Кроз долину вијугали су путеви, а обронком шуме прође један воз. То је било цело једно царство које се простирало пред његовим очима.

Он леже на земљу, али тако да је и даље имао слободан видик пред собом. Било је нечег поносног и узвишеног у том призору, и он осети колико су његове личне бриге ситне и безначајне.

У њему оживе једна успомена из детињства. Кад је читао, како је искушитељ повео Исуса Христа на једно брдо да му прикаже сву лепоту света, он је увек био мишљења да то мора да је било баш ово брдо. И он изговори старе речи које су му остале у памћењу: „Све ће ово бити твоје, ако се само мени поклониш и мени следујеш“...

Наједанпут му се учини, као да је и он последњих дана имао једно слично искушење. Заиста, зар није и њега искушитељ извео на један високи брег и показао му сву драж моћи и богатства? „Прећути само зло које си учинио“, говорио је искушитељ, „и ја ћу ти дати све ово“. Док је Гудмунд о томе размишљао, његово лице поче да се разведрава. „Али ја сам одговорио не“, помисли он. И одједном он схвати, шта је све за њега било у питању. Да је прећутао, зар не би био осуђен да целог свог живота служи и следује искушитељу? Један погружени, обесхрабрен човек био би он, роб свога богатства. Страх да не буде откривен стално би га притискао. Никад се не би могао да осећа као слободан човек.

Он осети велико умирење и срећу, јер увиде да је правилно поступио. Мислећи на последње дане које је провео, њему се чинило као да је тапкао у великој помрчини. То је била права срећа, што је ипак у последњем тренутку нашао прави пут. И он се сам питао како се то десило, да се одлучно на признање. „Имам да захвалим свима код куће, што су били тако добри према мени“, мислио је он, „али ми је највише помогло ипак то што је дошла Хелга и пожелела ми срећу“.

Он је још неко време лежао горе на врху, али после рече себи, да треба да се врати оцу и мајци и да им каже да је нашао свој душевни мир. Кад устаде да пође, он примети како Хелга седи на једном обронку стене, нешто ниже испод врха.

Она одатле није имала пред собом велики видик — могла је да види само један делић долине. То је баш био крај у коме се Нерлунда налази, и она је вероватно могла одатле да види бар један део поседа. Кад је виде, Гудмунд осети како његово срце, које је целог дана било потиштено, одједном поче да куца лако и весело, и како га обузе

тако велика радост, да је морао да застане и да се сам себи чуди.

„Шта ми је? Шта је то са мном?“ мислио је он, док му је крв ударала у главу и срце му се толико надимало од среће, да он скоро осети бол. Најзад рече себи и сам изненађен.

„Ја је волим, наравно ја је волим! Како само нисам то још раније приметно!“

Љубав га је понела снагом бујнице. Цело време откако су се упознали, он је осећао да га нешто вуче к њој. Али је сузбијао сваку наклоност према њој, и тек сада кад је напустио помисао да се ожени другом, његова љубав могла је да дође до слободног израза.

„Хелга!“ викну он и поче одмах да се спушта низ стрмину к њој. Она се трже и престашено узвикну кад га виде.

„Не бој се, Хелга, то сам ја“.

„Али зар ти ниси у цркви на венчању?“

„Ах не, Хелга, од венчања нема ништа. Она ме неће“.

Хелга се усправи. Она притисну руком срце и склопи очи. Она је сигурно мислила у том тренутку, да то није Гудмунд што види пред собом. Мора да је шума омађијала њене уши и очи. Али је ипак било дивно и лепо што се он појављује, макар и само као привиђење. И она склопи очи и остаде непомична, да би још који тренутак уживала у привиђењу.

Али Гудмунд је горео од велике љубави која се у њему наједанпут распламтела. Чим стиже до Хелге, он је загрли и пољуби, а она се није бранила, јер је била сасвим помућена од изненађења. То је било право чудо што се појавио овде у шуми он, који је требало сада да стоји у цркви поред своје невесте. У сваком случају његов дух или његов двојник који је дошао овамо, умео је да љуби. И

у тренутку, кад је Гудмунд пољуби, Хелга се трже и одгурну га од себе. Одмах га онако збуњена засу многобројним питањима. Да ли је он то заиста, или само његова утвара? Шта тражи у шуми? Да се није десила нека несрећа? Зашто је свадба одложена? Да није Хилдур болесна? Да није пароха ударила капља, баш приликом венчања?

Гудмунд је хтео да говори с њом само о својој љубави и ни о чему другом на свету, али она га присили да јој исприча шта се све догодило. Док је он говорио, она је мирно седела и слушала га скоро побожно.

Није га прекидала све док не исприча о изломљеном сечиву на ножу. Онда се диже и упита га, да ли је то његов обичан нож који је имао док је она још служила у његовој кући.

„Да, да, баш тај“, рече он.

„Колико је сечива изломљено на ножу?“

„Само једно, једно једино“.

Хелги се вртело у глави. Чело јој је било набрано и видело се колико се напреже да се печег сети. Како оно беше? Да, сигурно. Она се сети савим јасно, да је дан пре него што ће да оде из Нерлунде, она позајмила од њега тај нож да би издељала једно дрво; сечиво се притом изломило, али она није стигла да му то каже. Он ју је тада избегавао и није хтео с њом да говори. Сигурно је да је нож поново стрпао у џеп и није ни приметио да је изломљен.

Она диже главу да му то саопшти, али не хтеде да га прекида, јер је он даље причао како је јутрос са оцем учинио посету родитељима своје несудбене невесте и како је све у кући било спремно за свадбу. Кад исприча како се растао од Хилдур, она схвати то као његову велику грешку и обасу га прекорима.

„Ти си сам за то крив“, рече она. „Ти и твој отац упали сте код ње као из небуха и престравили је ужасном вешћу. Она се сигурно не би тако понашала, да је била присебна. Ја сам уверена, да се она у овом тренутку већ каје“.

„Што се мене тиче, може она да се каје колико год хоће“, рече Гудмунд. „Мени је сада јасно да је она једна од оних, које увек само на себе мисле. Ја се радујем што је између нас све свршено“.

Хелга се уједе за усне, да јој не би излетела велика тајна. Морала је да поступи промишљено. Није се радило само о томе, доказати да је Гудмунд невин у оном убиству. Дошло је још и до непријатељства између њега и његове веренице. Зар не би могла да, са тајном коју зна, покуша да обоје измири?

Опет је немо седела дубоко замишљена, док Гудмунд не поче да јој говори да је воли. Међутим, то се њој учини највећа несрећа која му се десила тога дана. Не само да је претило да ништа не буде од једне тако завидне партије, као што је венчање са Хилдур морало за њега да преставља, већ му је још пало на памет, да се загрева за једну такву као што је она!

„Не, тако што не смеш да говориш!“ узвикну она и скочи.

„Зашто да не смем?“ упита Гудмунд и пребледе. „Је ли и с тобом исто онако као и са Хилдур? Плашиш ли се и ти мене?“

„Не, не, није то!“ Она хтеде да му објасни, да он тиме срља у своју сопствену пропаст, али он је није слушао.

„Причају да је раније било жена које су стојале уз свог човека кад се налазио у невољи, али таквих жена данас изгледа нема више“.

Хелга уздрхта. Она хтеде да му обвије руке око врата, али се уздржа. Данас је морала све добро да прорачуна.

„Истина, није требало да те молим да ми будеш жена баш данас кад одлазим у тамницу. Али та помисао, да би ме ти чекала, док опет не будем слободан, учинила би да са лакоћом поднесем све тегобе тамновања“.

„Нисам ја та која ће на тебе да чека, Гудмунде“.

„Сви ће људи гледати сада у мени једног зликовца који се опија и убија. Ах, кад би било само једне, која би ме са љубављу гледала! То би ми дало више храбрости да издржим што ме чека, него све друго.“

„Ти знаш, Гудмунде, да ћу ја увек само добро о теби да мислим“.

Хелга је једва говорила. Гудмундово преклињање дубоко ју је потресло. Она ни сама није схватила како успева да му се одупре. Али Гудмунд ништа није разумео, већ је мислио да се преварио и у погледу Хелге. Он није био за њу оно, што је она била за њега. Он јој сасвим близу приђе и погледа је, као да је хтео да је прозре.

„Зар ти не седиш на овој стени само зато што се одавде види Нерлунда?“

„Да, зато седим овде“.

„Зар не чезнеш и дању и ноћу?“

„Да, али не за неким човеком“.

„За мене не мариш уопште?“

„Марим, Гудмунде, али ја нећу да се удам за тебе“.

„А кога волиш?“

Хелга је ћутала.

„Пер Мертенсона?“

„Да, њему сам рекла да га волим“, рече Хелга сасвим утучено.

Гудмунд ју је гледао још неко време, натмуре-
на лица.

„Онда збогом! Одсада ти и ја идемо раздвоје-
ним путевима“, рече он и једним снажним скоком
скочи на други камени обронак и изгуби се у шуми.

6

Тек што је Гудмунд отишао, а Хелга другим пу-
тем пожурн да сиђе с брега. Она протрча поред сво-
је куће, али се не задржа, већ преко шумских брз-
жуљака што је брже могла стрча на друм. Чим сти-
же до прве сељачке куће, она замоли укућане да јој
позајме кола и коња, да би се одвезла у Елвакри.
Она рече, да је у питању један живот и обећа да
ће да плати за учињену услугу. Сељани су се већ
били вратили и испричали да до свадбе није дошло.
Сви су због тога били узбуђени и пуни саучешћа
и одмах се показаше готови да изиђу на сусрет Хел-
ги, која је, како је изгледало, носила неку важну
вест људима у Елвакри.

Хилдур Ерикстохтер седела је у Елвакри у јед-
ној малој соби на спрату, где је скинула и своје
свадебно одело. Њена мајка и још неколико жена
налазиле су се око ње. Хилдур није плакала, али је
била необично мирна и страшно бледа, и изгледа-
ло је као да ће сваког часа да падне болесна. Жене
су цело време говориле о Гудмунду. Све су га гр-
диле и сматрале су да је за Хилдур права срећа што
се њега ослободила. Једне су мислиле да је Гудмунд
био безобзиран и према њеним родитељима којима
је требало још на први дан Духова да каже о чему
се ради. Друге рекоше, кад некога у будућности
чека толика срећа, онда не треба да буде потиштен
због једног несрећног случаја. Више њих честиташе
Хилдур што је срећно избегла злој судбини да се
уда за неког који се толико напија да не зна шта
ради.

Али баш усред њиховог причања, Хилдур постаде узнемирена. Она устаде и пође из собе. Чим изиђе на врата, притрча јој њена најбоља пријатељица, једна млада сељанчица, и шапну јој на уво:

„Доле је неко који хоће с тобом да говори“.

„Је ли Гудмунд?“ упита Хилдур и један зрачак наде озари њено лице.

„Не, није Гудмунд, али мислим нека порука од њега. Девојка која је дошла, хоће само теби лично да каже што има да ти испоручи“.

Хилдур је седела цео дан и чекала да неко дође и учини крај њеном очајању. Она није могла да верује да њу може да снађе тако страшна несрећа. Она је очекивала да се деси нешто, што ће јој омогућити да поново стави на главу круну и бели вео и да се у свадбеној поворци одвезе у цркву на венчање. И кад чу да је дошла порука од Гудмунда, она истрча напоље што је брже могла и нађе Хелгу која је на њу чекала код кухињских врата.

Хилдур се истина зачуди што је Гудмунд послао баш Хелгу к њој, али помисли да због празника није могао да нађе никог другог, и она је пријатељски поздрави.

Она даде знак Хелги да пође за њом у млекару која се налазила на другом крају дворишта.

„Не знам ниједно друго место, где би могли насамо да разговарамо“, рече она. „Кућа нам је још увек пуна људи“.

Чим уђоше унутра, Хелга приђе сасвим близу и погледа Хилдур право у лице.

„Пре него што ти ма шта кажем, морам да знам да ли искрено волиш Гудмунда?“

Хилдур се трже љутито. За њу је престављало понижење да уопште говори са овом Хелгом, и нимало није имала воље да јој се још и поверава.

Али сада је била у великој невољи и она се присили да одговори:

„Зашто ти мислиш, да бих се ја иначе удала за њега?“

„Ја те питам, Хилдур, да ли га још искрено волнш?“

Хилдур је била хладна као камен, али продорни поглед Хелгин није јој давао да лаже.

„Можда га никад нисам толико волела, као данас“, рече она, али тако тихо да је изгледало као да је осећала бол кад је те речи изговарала.

„Онда одмах пођи са мном“, рече Хелга. „Ја имам кола напољу. Обуци се брзо, па да одмах пођемо у Нерлунду“.

„Каквог смисла има да се тамо возим?“ упита Хилдур.

„Мораш, Хилдур, да одеш тамо и да изјавиш, да ћеш да будеш Гудмундова ма шта се њему десило и да ћеш верно да га чекаш док не изиђе из тамнице“.

„Зашто то да кажем?“

„Да би између вас опет све било у реду“.

„Али то је немогуће, ја нећу да се удајем за човека који седи у тамници“.

Хелга стукну неколико корака натраг као да је лупила главом о зид. Али се опет брзо прибра. Она је претпостављала, да неко ко је тако моћан и богат као Хилдур, мора тако да мисли.

„Ја не бих овамо долазила и молила те да идеш у Нерлунде, да нисам знала да је Гудмунд невин“, рече она.

Сада је Хилдур била та која учини један корак према Хелги.

„Знаш ли ти то сигурно или само тако претпостављаш?“

„Најбоље би било, Хилдур, да одмах седнемо у кола, па ћу успут да ти све испричам“.

„Не, најпре мораш све да ми кажеш. Морам да знам на чему сам“.

Хелги се журило и једва је могла да стоји, али је морала да се присили и да Хилдур исприча откуд зна да Гудмунд није убица.

„Зар ниси то одмах рекла Гудмунду?“

„Не, нисам. Ти си прва која то зна“.

„А зашто си са том вешћу баш мени дошла?“

„Да би између вас поново све било у реду. Он ће и сам убрзо да увиди да није крив, али ја сам хтела да ти као сама од себе одеш к њему и све поправиш“.

„Ја не треба да кажем да знам да је он невин?“

„Ти ни о чему ништа не знаш, Хилдур, и долазиш к њему од своје воље. Никако не смеш да му одаш да си са мнош разговарала, јер иначе он никад неће да ти опрости оно што си му јутрос рекла“.

Хилдур је ћутећи саслуша. У Хелгиним речима било је нечег што она у животу још није чула и сада се трудила да то схвати.

„Знаш ли ти да сам ја тражила да ти одеш из Нерлунде?“

„Ја знам само да ме домаћини у Нерлунди никад не би од своје воље најурили“.

„Не могу никако да разумем, да си ти к мени данас дошла и да хоћеш да ми помогнеш“.

„Пођи са мнош, Хилдур, па све може још да буде добро“.

Али Хилдур је и даље гледала Хелгу замишљено и збуњено:

„Можда Гудмунд тебе воли?“ добаци она. Али Хелга изгуби стрпљење.

„Шта он има од мене!“ рече она жустро. „Ти знаш, Хилдур, да сам ја само једна слушкињаца, и да то још није оно што је најгоре“.

Две младе девојке неприметно се искрадоше из куће и седоше у кола. Хелга је возила, а она није штедела коња, већ га је стално терала у брзи кас.

Обе су ћугале. Хилдур је седела и посматрала Хелгу. Изгледало је, као да не може довољно да јој се начуди, и као да више мисли на њу него на све друго.

Кад дођоше близу куће, Хелга јој предаде узде.

„Треба сад, Хилдур, сама да се одвезеш и да говориш са Гудмундом. Ја ћу доћи мало доцније и испричаћу шта је било са ножем. Само не смеш да кажеш Гудмунду, да сам те ја обавестила и довела овамо“.

Гудмунд је седео у гостинској соби поред матере и разговарао с њом. Мало даље седео је отац и пушио лулу. Изгледао је задовољан и није ништа говорио. Видело се да је мислио да је сада све у реду, и да он не треба да се меша.

„Ја добро знам, мајко, шта би ти на то рекла, кад би Хелгу добила за снају“, рече Гудмунд.

Мајка Ингеборг подиже главу и одговори сигурним гласом:

„Прихватићу са радошћу сваку снају, кад знам да те воли онако како једна жена треба да воли свог мужа“.

Баш кад она то рече, Хилдур Ерикстохтер утера кола у двориште. Она одмах уђе у кућу и била је сасвим друкчија него обично. Она уђе у собу не онако слободно и сигурно као што је имала обичај, већ смирено стаде крај врата као какво просјаче. Ипак се осмелила да приђе и пружи руку мајци Ингеборг и Ерланду. Онда се окрете Гудмунду:

„Хтела бих с тобом да говорим“.

Гудмунд устаде, и они одоше у другу собу. Он понуди Хилдур једну столицу, али она остаде да стоји. Била је црвена у лицу и збуњена и изговарала је речи полако и постиђено.

„Ја сам сигурно... да, то је било можда мало грубо што сам ти јутрос рекла“.

„Ах, ми смо те тако изненада препали“, рече Гудмунд. Она још више поцрвене од стида.

„Требало је да боље промислим. Ми би могли... можда би ипак...“

„Најбоље је овако како је, Хилдур. Не треба о томе више трошити речи. Али ипак је лепо што си дошла овамо“.

Она покри лице рукама, уздахну тако дубоко, да је изгледало као да јеца, али убрзо поново диже главу.

„Не“, рече она. „Нећу то. Нећу да ме сматраш бољом него што сам. Неко је дошао и рекао ми је да си ти невин и саветовао ми да се пожурим овамо и да све поправим. Требало је да ти не кажем да знам да си невин, јер онда не би ценио то што сам дошла. Али сад ти отворено кажем: волела бих да сам сама дошла на ту мисао. Међутим то није био случај. Истина, чезнула сам за тобом целог дана и желела сам да се поново измиримо. Али било шта било: радује ме да ниси крив“.

„Ко ти је то саветовао, Хилдур?“ упита Гудмунд.

„То не смем да кажем“.

„Чуди ме да то неко уопште зна. Отац је баш сад дошао од претседника општине који је телефонирао у варош и добио одговор да је прави убица нађен“.

Кад Гудмунд то рече, Хилдур осети како јој колена дрхте и она брзо клону на столицу. Њу је плашило што је Гудмунд тако миран и љубазан и она поче да увиђа да га је потпуно изгубила.

„Ја видим, Гудмунде, да ти мени не можеш да опростиш, што сам се јутрос онако понашала“.

„Ах, зашто не, Хилдур, ја ти то опраштам“, рече он истим мирним тоном. „Не треба више о томе уопште говорити“.

Она уздрхта, спусти очи, и као да је чекала да се сад нешто деси.

„Велика је срећа, Хилдур, што је између нас све свршено“, рече он, приђе јој и узео је за руку. „Јер данас, данас ми је постало јасно да волим једну другу. Ја мислим да сам је већ одавно волео, али сам то сазнао тек данас“.

„Која је та коју волиш, Гудмунде?“ изговори Хилдур једва чујно.

„То је свеједно. Ја нећу да се с њом оженим, јер она мене не воли. Али ја не могу да узмем ниједну другу“.

Хилдур подиже главу. Тешко је објаснити шта се у том тренутку у њој збивало. Али она је осећала, да она, ћерка великог поседника, са свима својим дражима и својим огромним миразом не значи баш ништа за овог Гудмунда. А она је била поносна и није хтела да оде пре него што му покаже да и она нешто вреди независно од свег оног што претставља спољашњу вредност.

„Кажи ми, Гудмунде, је ли то Хелга из Шумске Баре коју ти толико волиш?“

Гудмунд је ћутао.

„Јер ако је то Хелга, онда ја знам да те она воли. Она је дошла и научила ме шта треба да радим, да би између нас поново све било у реду. Она је знала да си ти невин, али је прећутала да то теби каже, већ је дотрчала и рекла мени, како бих ја прва дознала“.

Гудмунд је оштро погледа.

„Видиш ли ти у томе њену велику љубав према мени?“

„У то можеш да будеш уверен, Гудмунде. Ја то могу да ти посведочим. Нико на свету не може да те више воли од ње“.

Он се узбуђено шетао по соби. Онда застане пред Хилдур.

„Али ти, зашто ми баш ти то говориш?“

„Зато што хоћу да будем племенита као што је она“.

„Ах, Хилдур, Хилдур!“ узвикну Гудмунд и обе-ма је рукама ухвати за раме и поче да је дрма, да би дао одушке својој радости. „Ти не знаш, не, ти немаш ни појма колико сам ти за ово захвалан! Ах, ти не можеш ни да слутиш, колико си ме обрадо-вала и колико се сада осећам срећан!...“

Хелга је седела крај друма и плакала. Седела је тако погнуте главе, привиђала себи Гудмунда и Хилдур и мислила на то како сада морају да су срећни.

Док је тако седела, поред ње прође један слуга из Нерлунде и кад је виде, он застаде и рече јој: „Јеси ли већ чула новости о Гудмунду?“

Да, чула је.

„Уопште није било истина да је он убица. Прави убица је нађен“.

„Ја сам знала да није могуће да је он убица“, рече Хелга.

Слуга продужи пут, а Хелга остаде и даље да седи крај друма. Дакле, тамо су то већ знали, према томе није требало да иде у Нерлунду и да прича шта је било са сечивом од Гудмундовог ножа.

Осећала се потпуно осамљена. До малопре је била толико заузета. На себе није уопште мислила, већ само на то, како ће да се оствари свадба између Гудмунда и Хилдур. Али сад јој одједном сину пред очима колико је сама и напуштена. А падало јој је тешко кад је мислила да не значи ништа за оне које је волела. Гудмунду више није потребна, а њено дете потпуно је присвојила њена мајка. Једва јој је дозвољавала још, да може да га погледа.

Мислила је на то да треба да устане и да иде кући. Али брежуљци су јој изгледали стрми и тешки

за пењање. Није знала, да ли ће уопште моћи да се попне до горе.

Онда нанђоше од Нерлунде једна кола. У колима су седели Хилдур и Гудмунд. Сигурно се сада возе у Елвакру, да саопште да су се измирили. И онда ће сутра бити свадба.

Кад угледаше Хелгу, они зауставише кола. Гудмунд даде узде Хилдур, и искочи. Хилдур климну Хелги главом, и ошину коња.

Гудмунд остаде сам на друму, поред Хелге.

„Радује ме што сам те овде нашао, Хелга“, рече јој он. „Мислио сам да ћу морати да се пењем чак до твоје куће да бих те нашао“.

Он јој то рече жустрим, скоро опорим гласом и притом ју је чврсто држао за руку, и она виде у његовим очима, да он сада зна како с њом стоји ствар. Више није могла да му умакне.

Крај

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Селма Лагерлеф, чију приповетку „Хелга“ пружамо сада нашим читаоцима, долази у ред најистакнутијих претставника не само шведске, већ и целокупне савремене европске књижевности.

Рођена је 1858 године на једном сеоском поседу у шведској провинцији Вермланду. Отац јој је био шведски официр. Више година Селма Лагерлеф је провела као наставница женских гимназија у Штокхолму, а једно време имала је и своју школу за васпитање девојака. Међутим, од 1895 године потпуно се посветила књижевности коју је обогатила дугим низом романа и прича. Дела Селме Лагерлеф прерасла су на све културне језике света.

Њена отаџбина, Шведска, указала јој је највеће почасти. Селма Лагерлеф је прва жена која је изабрана у Шведску Академију. Године 1909 добила је Нобелову награду. То је било први пут да ову награду, коју Шведска дели, добије претставник шведске књижевности. Умрла је 16 марта 1940 године.

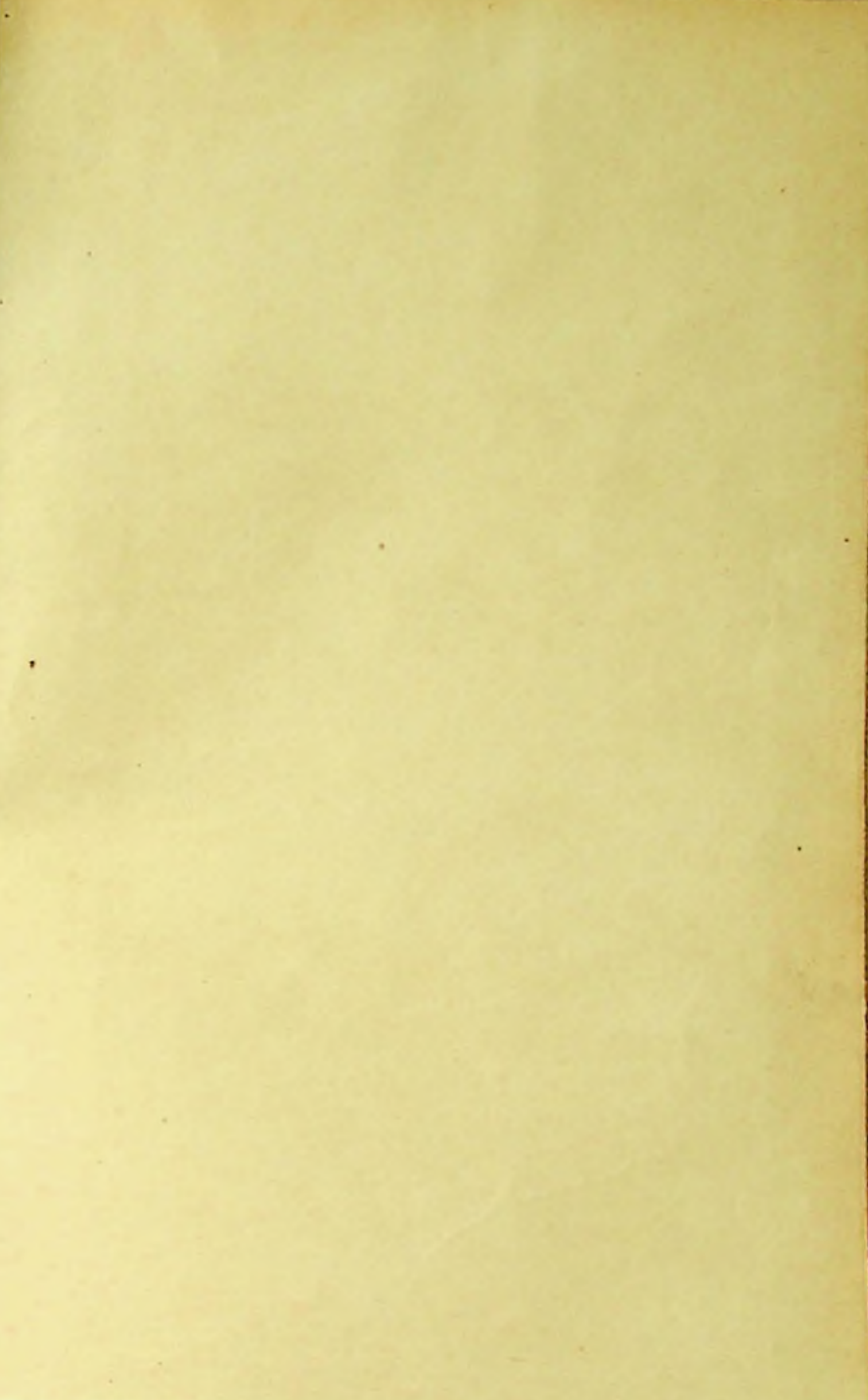
У својим романима и приповеткама Селма Лагерлеф је обрадила многостране књижевне теме и своје јунаке налазила у разним областима живота и не само у Шведској, већ и у страним земљама. Па ипак, њен велики песнички таленат најбоље је дошао до израза у сликању њеног родног краја Вермланда, запахнутог бујном романтиком. Легенде тога краја, које је слушала као дете, и сурова лепота северњачке природе инспирисали су њена најлепша дела.

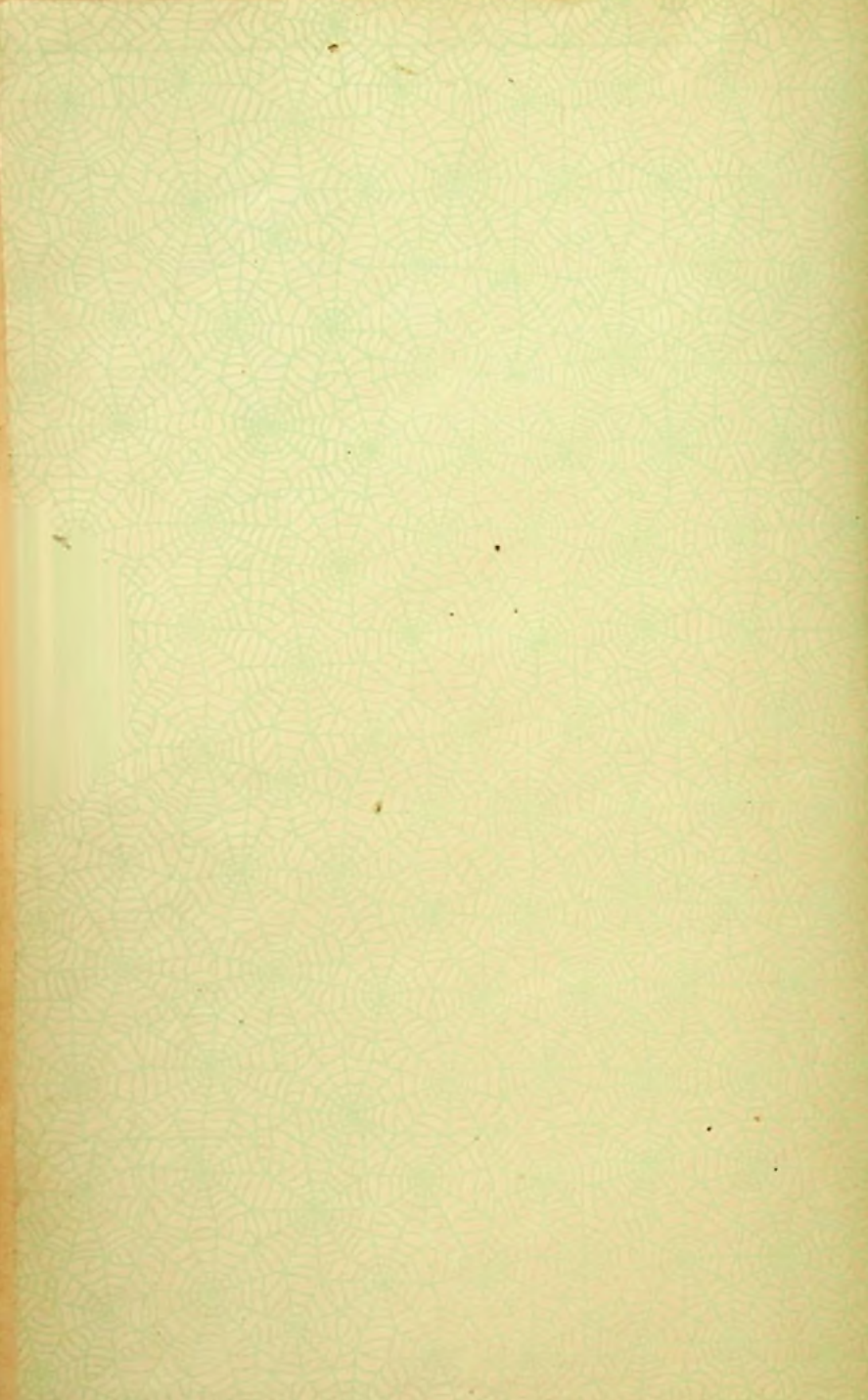
Вермланду и његовим легендама посвећен је и њен најпознатији роман „Геста Берлинг“, у коме је дала читаву галерију романтичних типова који, поред све локалне оригиналности, представљају огледало шведског народног карактера и у многоме опште људске душе.

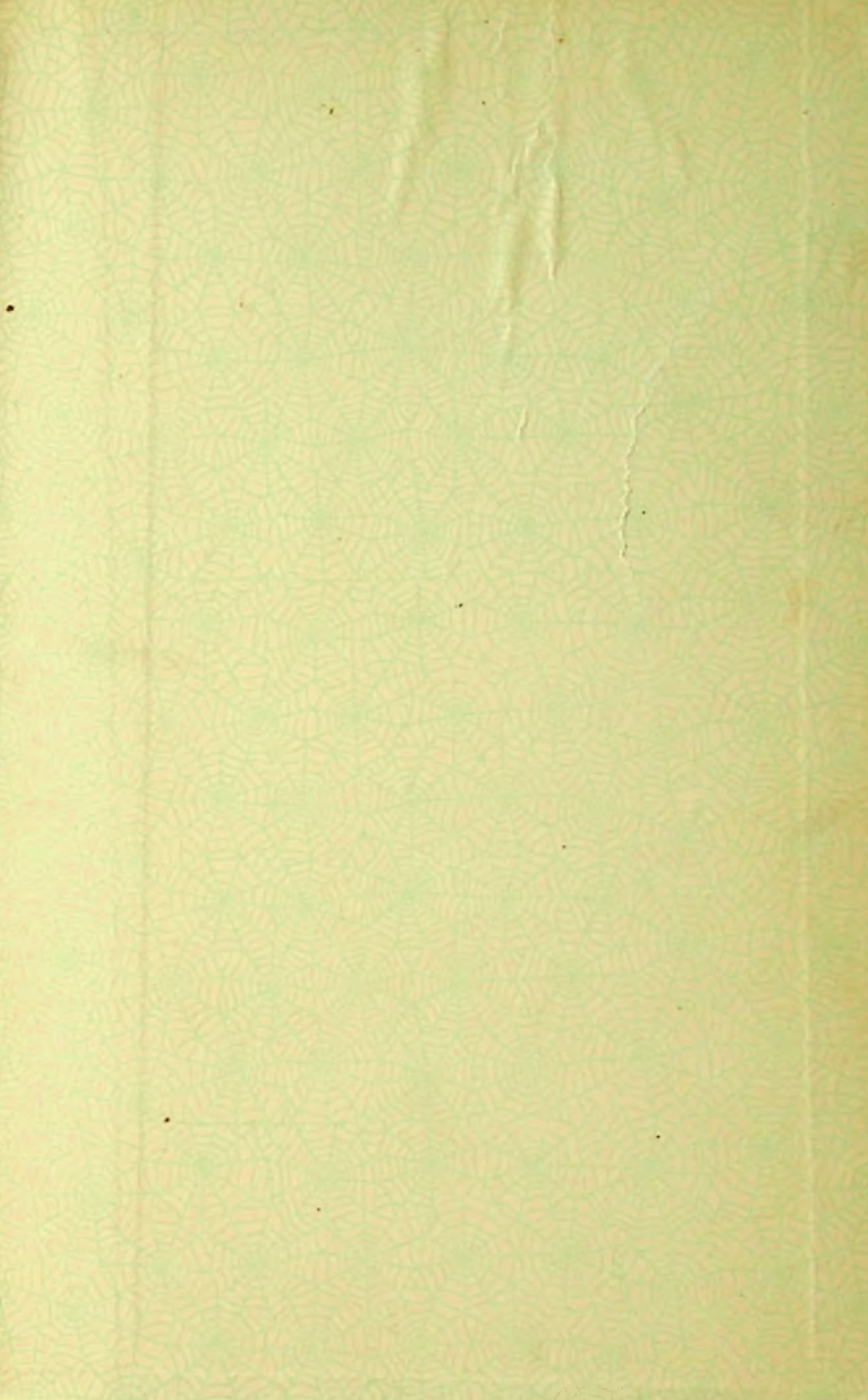
Поред романа „Геста Берлинг“ чувен је и њен велики роман „Јерусалим“, затим приповетке „Благо господина Арна“ и „Легенде о Христу“ и изврсна дечја књига „Чудно путовање малог Нилса Холгерсона са дивљим гускама“.

Дубока хуманост и љубав према малом паћеном људском створу, којима се одликују сва дела Селме Лагерлеф, карактеришу и њену приповетку „Хелга“, која обрађује тему о једној младој сељанчици коју љубав и патња уздижу до највише душевне чистоте и племенитости.

Читалац не може да прочита ову књижицу, а да у души не осети извесну благост и топлину. И то је оно што чини највећу вредност књижевног блага Селме Лагерлеф.

30

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДО.ТЕ ДОМАНОВИЋ"

30 СР 821.112.2
ЛАГЕРЛЕФ С.
Хелга

ЛЕСКОВАЦ

000011648

COBISS